

SINTETIČKI DIJAMANTI

PRVI REPRODUCIBILAN, DOKAZAN I UPOTREBLJIV POSTUPAK SINTEZE DIJAMANATA RAZVIO JE (~1953.) HOWARD TRACY HALL (20. X, 1919 – 25 VII, 2008); AMERIČKI FIZIKO-HEMIČAR. DANAS SE ŠIROKO PRIMENJUJE, KAO JEDNA OD DVE METODE, ZA PROIZVODNJU DIJAMANATA INDUSTRIJSKOG KVALITETA I, U DALEKO MANJEM OBIMU, ZA NAKIT. NE RAZLIKUJU SE SUŠTINSKI OD PRIRODNIH DIJAMANATA.

CVD Synthetics

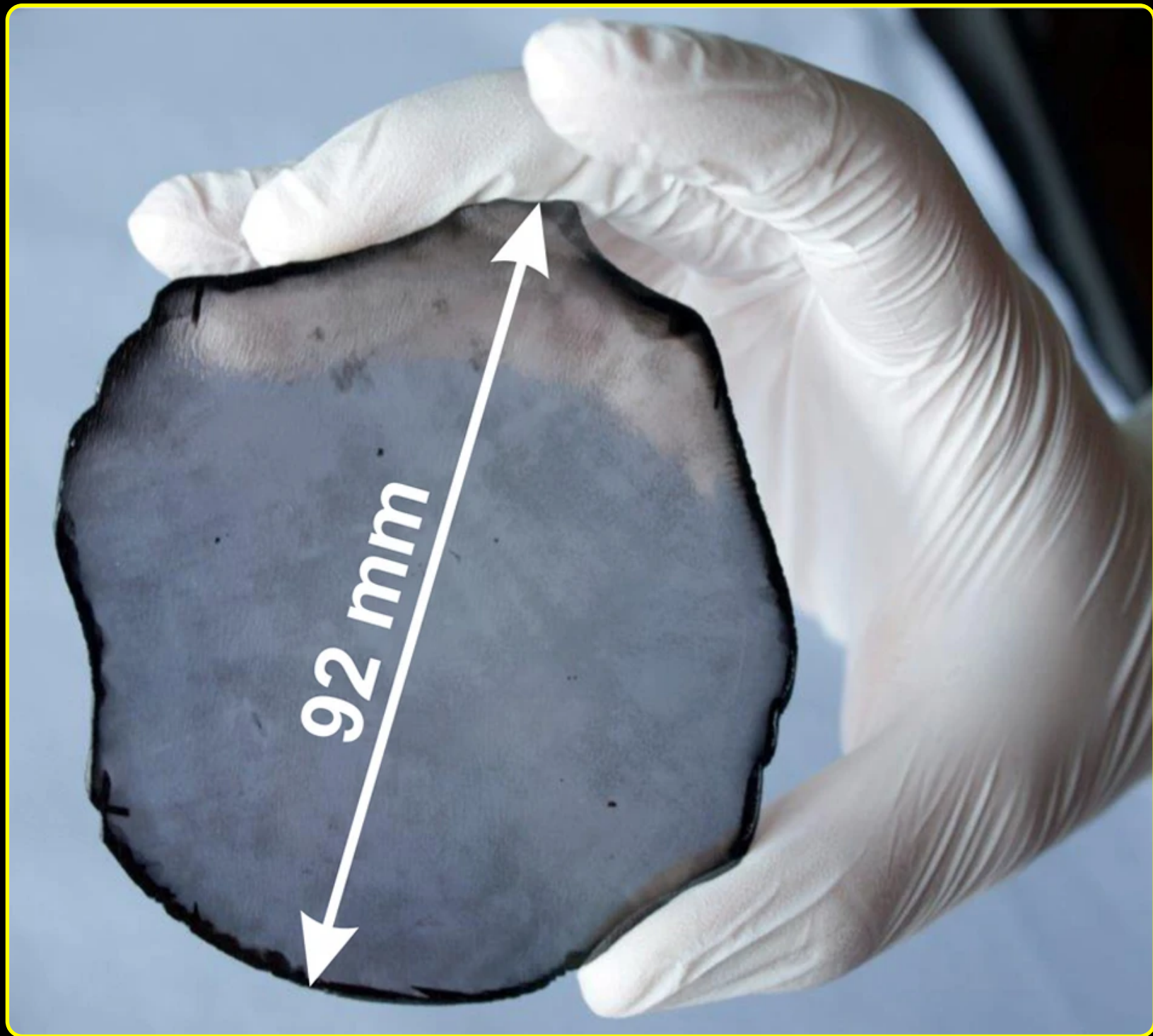
HPHT Synthetics

TIPIČNO: 1-8 mm DUŽINE I DO 8-9 KARATA TEŽINE (KARAT= 0.2g)

<https://www.gia.edu/images/SU18-synthetic-diamond-chart-callouts-232524-1280px.jpg>

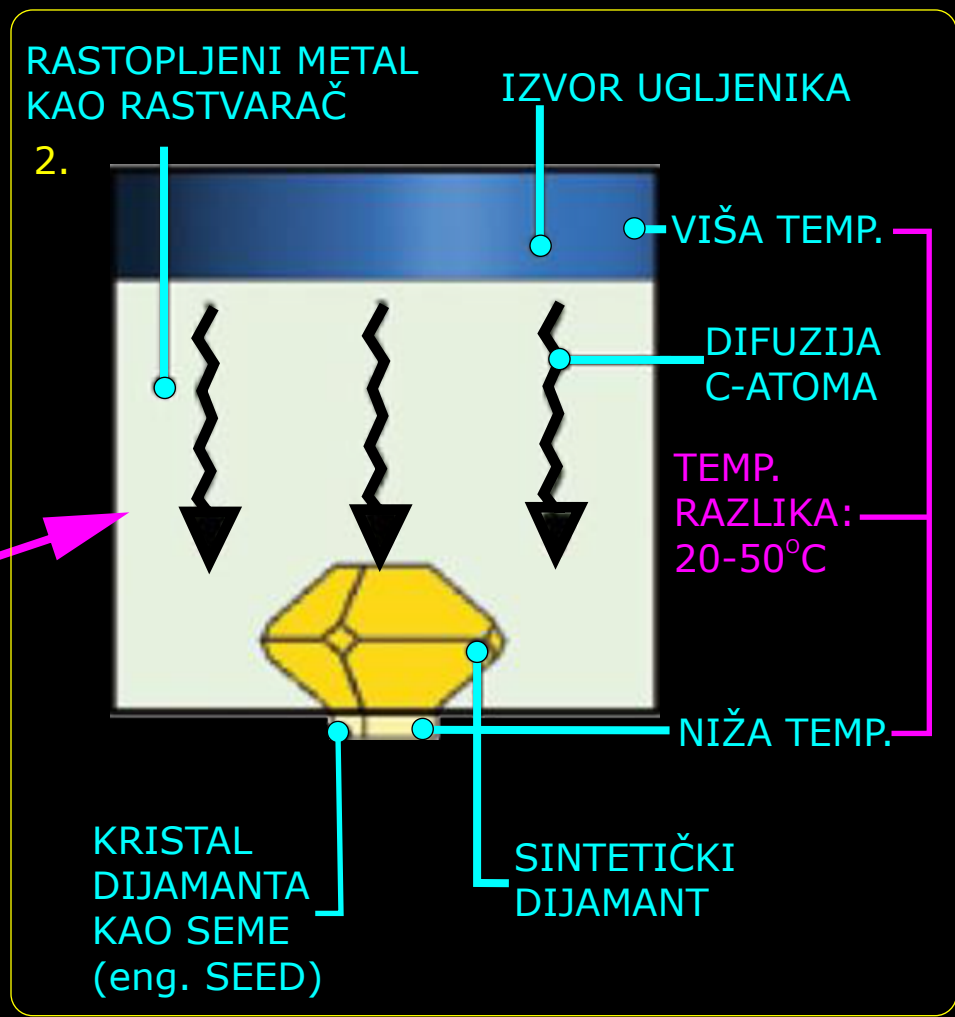
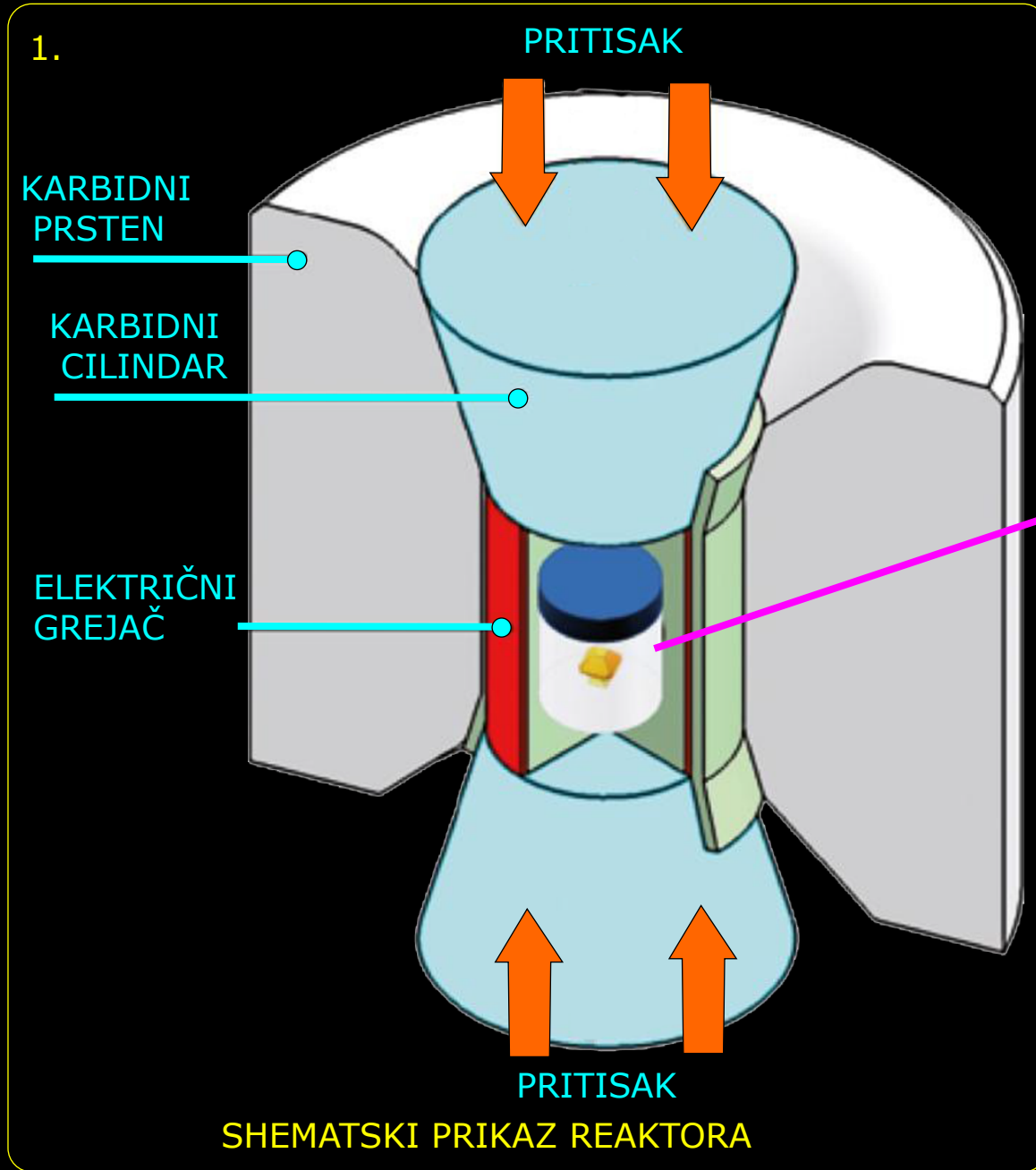
NAJVEĆI SINTETIČKI
DIJAMANT DOBIJEN DO
SADA (155 KARATA,
31g) . PRIMENJENJA JE
METODA NANOŠENJA
HEMIJSKE PARE (CVD).
DEBLJINA: 1.6 ± 0.25 mm

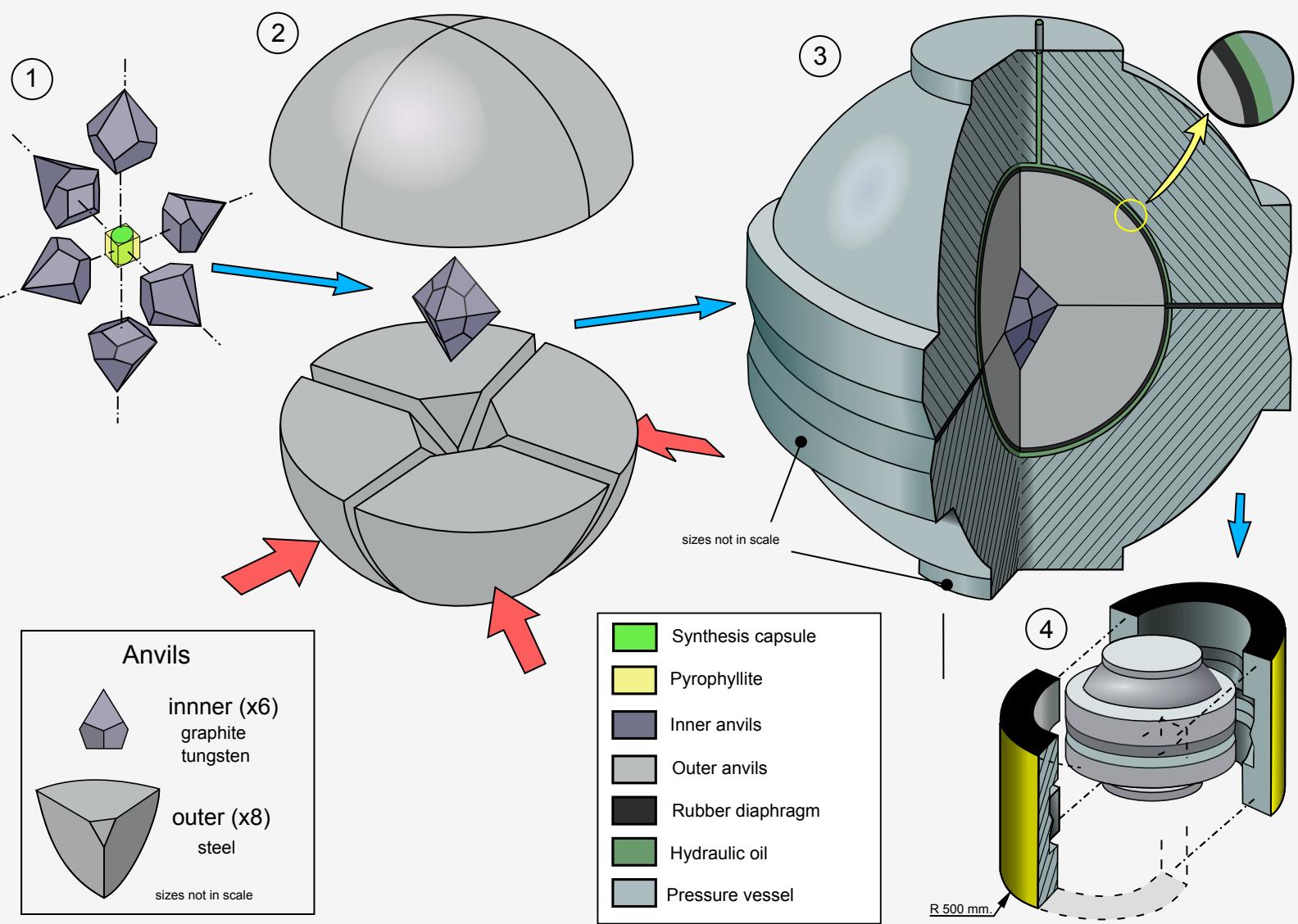
BRUŠENJE SINTETIČKOG DIJAMANTA ZA NAKIT -POSTUPAK JE ISTI KAO I ZA PRIRODNE DIJAMANTE

SHEMATSKI PRIKAZ METODE ZA DOBIJANJE SINTETIČKIH DIJAMANATA METODOM VISOKOG PRITISKA I VISOKE TEMPERATURR (HPHT, eng. high pressure high temperature).

UVEĆAN PRIKAZ KOMORE ZA RAST KRISTALA.
RADNI USLOVI: $t > 1300^{\circ}\text{C}$, $P > 50\,000\text{ atm}$,
VREME RASTA KRISTALA: NEKOLIKO DANA
VELIČINA DIJAMANTA: DO $\sim 8\text{ mm}$

POSTOJE BROJNA
 TEHNIČKA REŠENJA ZA
 PRMENU METODE
 VISOKOG PRITISKA I
 TEMPERATURE. JEDAN
 NOVIJI SISTEM, POZNAT
 KAO BARS, RAZVIJEN JE
 KRAJEM OSANDESETIH
 GODINA U SOVJETSKOM
 SAVEZU. FUNKCIONIŠE NA
 PRITISKU OD ~100 000
 atm I 2500°C. SINTETIČKA
 KAPSULA IMA ZAPREMINU
 ~ 2 cm³.

U PRODAJI SE NALAZE I KOMERCIJALNI UREĐAJI ZA DOBIJANJE SINTETIČKIH DIJAMANTA.

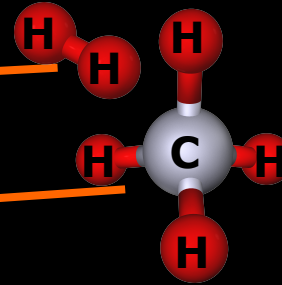
SLIKE PRIKAZUJU UREĐAJE KOJI PRIMENJUJU POSTUPAK VISOKOG PRITISKA I TEMPERATURE (HPHT)

https://www.tradees.com/detail-qmdiamond/QMWG1000-HPHT-synthetic-diamond-machine-of-QM-in-China_30242/

POJEDNOSTAVLJENI SHEMATSKI PRIKAZ DOBIJANJA DIJAMANTA NANOŠENJEM HEMIJSKE PARE U HEMIJSKOM REAKTORU (CVD PROCES, eng. chemical vapour deposition)

1. MOLEKULI METANA (CH_4) I VODONIKA (H_2) SE UVODE U REAKTOR

ZONA
JONIZACIJE

ZONA
PLAZME

2. POD DEJSTVOM TOPLOTE I ELEKTRIČNOG PRAŽNENJA, POSTAJE ZONA JONIZACIJE, GDE MOLEKULI CH_4 I H_2 DISOSUJUJU DO SLOBODNIH, JONIZOVANIH ATOMA, C^+ I H^+

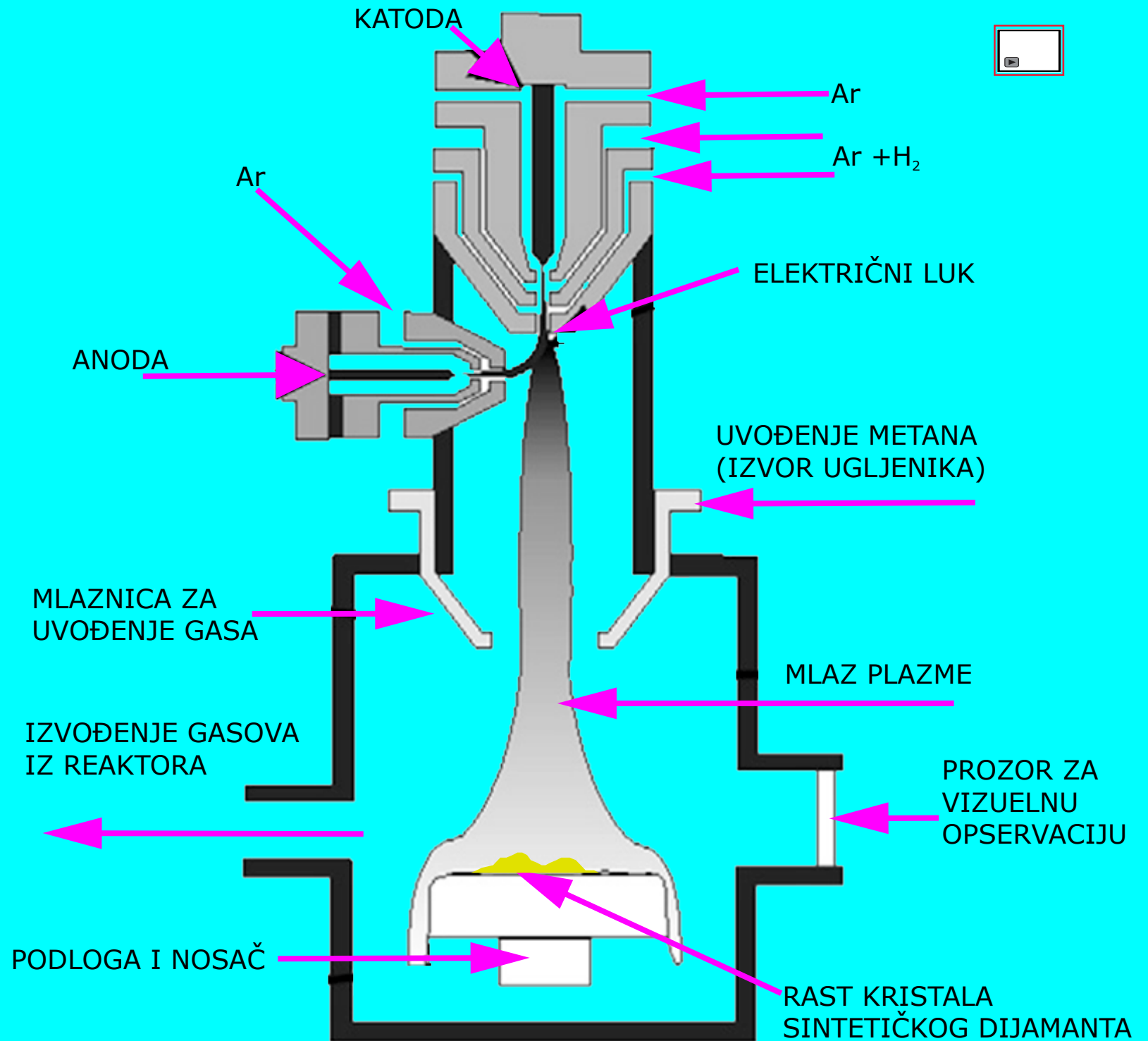
3. JONIZOVANI ATOMI C^+ I H^+ , KAO I SLIČNE VRSTE, SE NALAZE U STANJU PLAZME I NASTAVLJAJU DA SE KREĆU U PRAVCU PODLOGE

4. U KONTAKTU SA PODLOGOM, JONIZOVANI ATOMI C^+ SE RAZELEKTRIŠU I VEZUJU SE ZA PODLOGU, ODN. DRUGE C-ATOME, PRI ČEMU DOLAZI DO POSTEPENOG FORMIRANJA SLOJA KRISTALNOG UGLJENIKA -DIJAMANTA. U PRINCIPU, PROCES NIJE OGRANIČEN DIMENZIJAMA I MASOM POSTALOG SLOJA

SLOJ DIJAMANTA POSTAO NANOŠENJEM C-ATOMA
PODLOGA

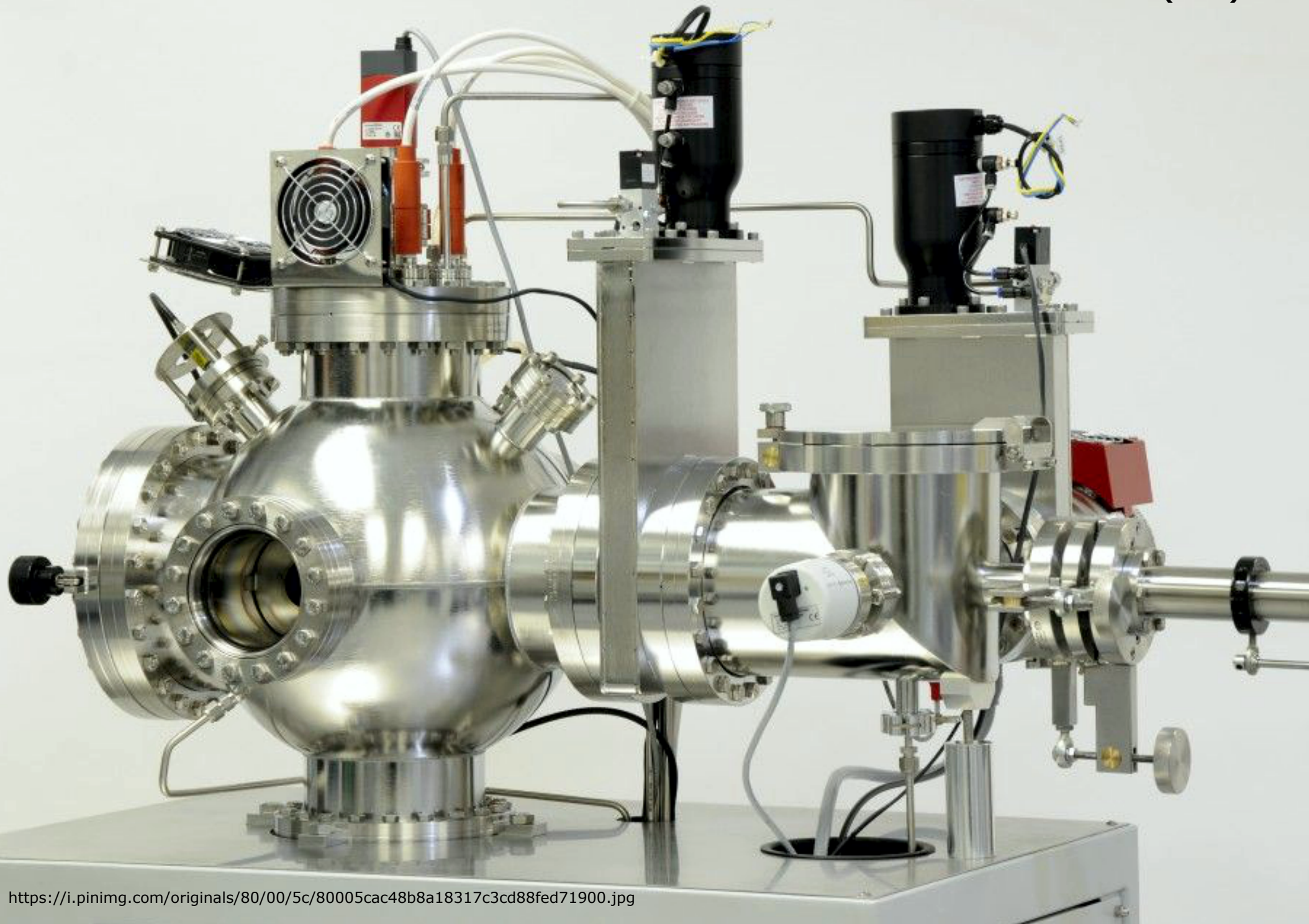

**SHEMATSKI PRIKAZ
REAKTORA ZA
SINTEZU
DIJAMANATA
METODOM
NANOŠENJA
HEMIJSKE PARE
(CVD). OSNOVNI
ELEMENTI SU KATODA
I ANODA, UVODNICI
ZA GASOVE, Ar, CH₄ i
H₂ KAO I PODLOGA
NA KOJOJ SE ODVIJA
TALOŽENJEJE I RAST
SINTETIČKOG
DIJAMANTA. POSTOJE
I BROJNE DRUGE
KONSTRUKCIJE I
REŠENJA**

IZGLED REAKTORA ZA SINTEZU DIJAMANATA METODOM NANOŠENJA HEMIJSKE PARE (CVD)

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFIT (SHEMATSKI PRIKAZ NA ATOMSKOM NIVOU)

ALOTROPSKA

MODIFIKACIJA

UGLJENIKA, KOJA SE

POTPUNO RAZLIKUJE

OD DIJAMANTA,

SVOJOM KRISTALNOM

STRUKTUROM,

FIZIČKIM I, U ZNATNOJ

MERI, HEMIJSKIM

OSOBINAMA.

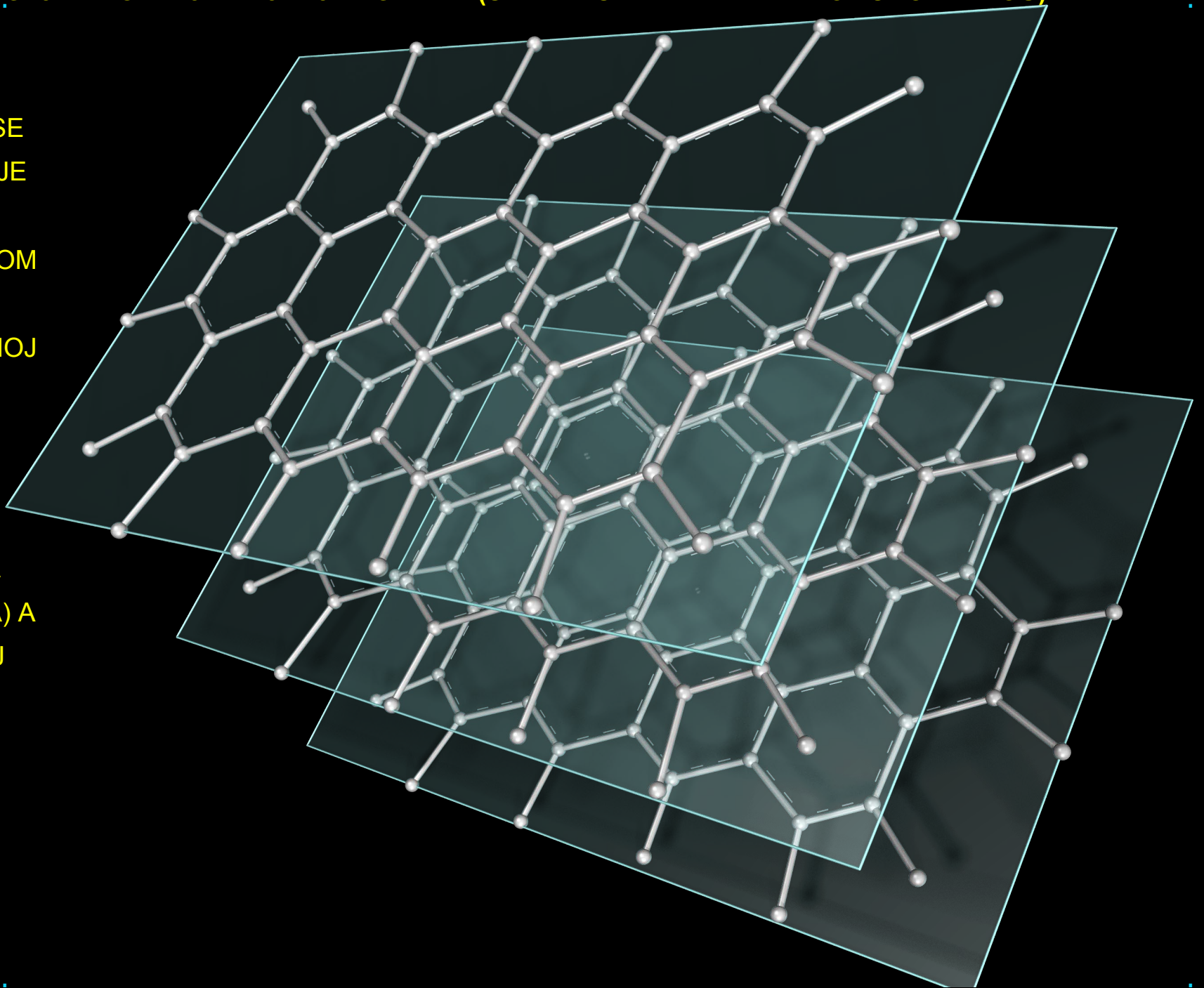
DOBIJA SE IZ

PRIRODNIH IZVORA

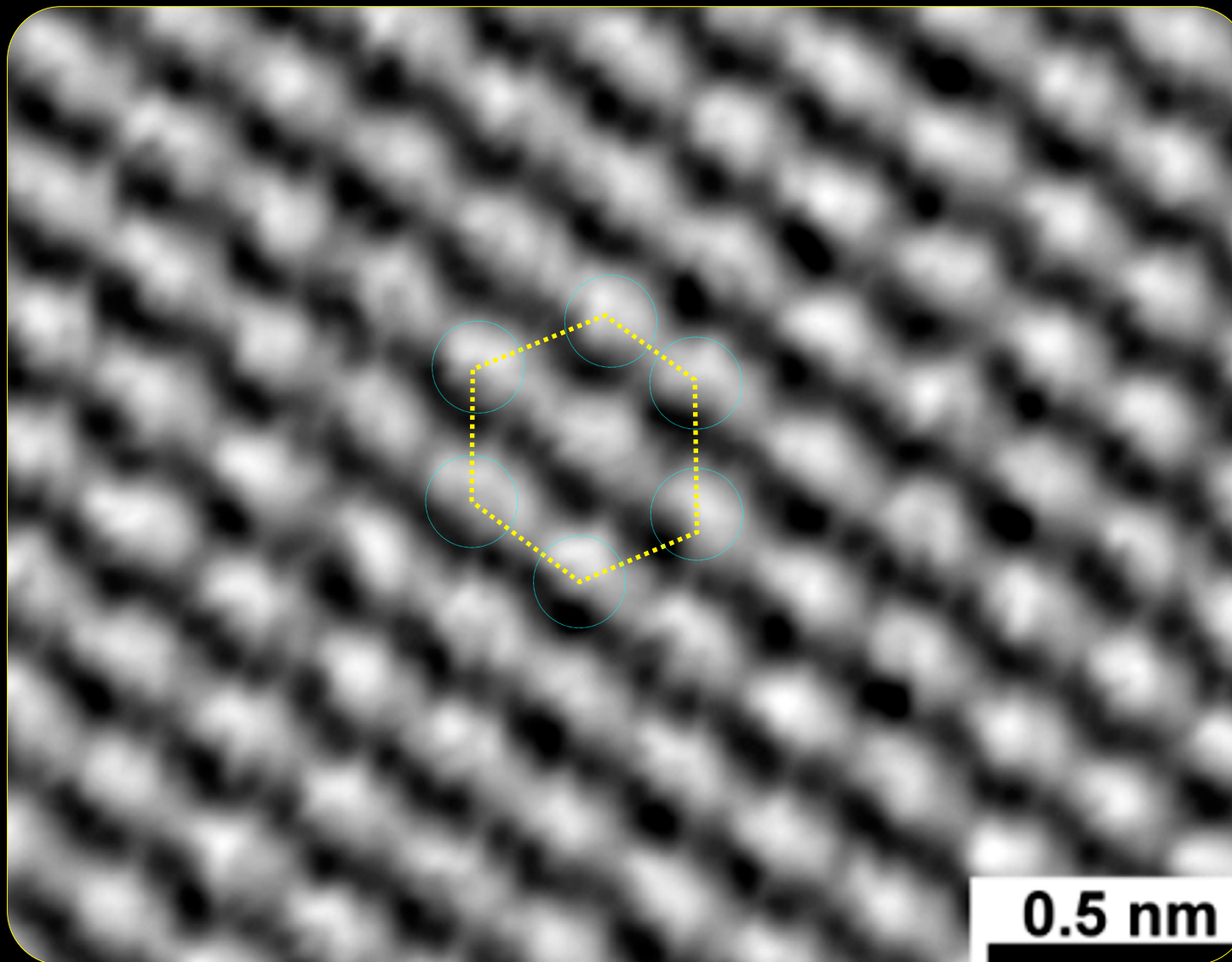
(NASLAGE GRAFITA) A

TAKOĐE, U VELIKOJ

MERI I SINTETIČKI.

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFIT

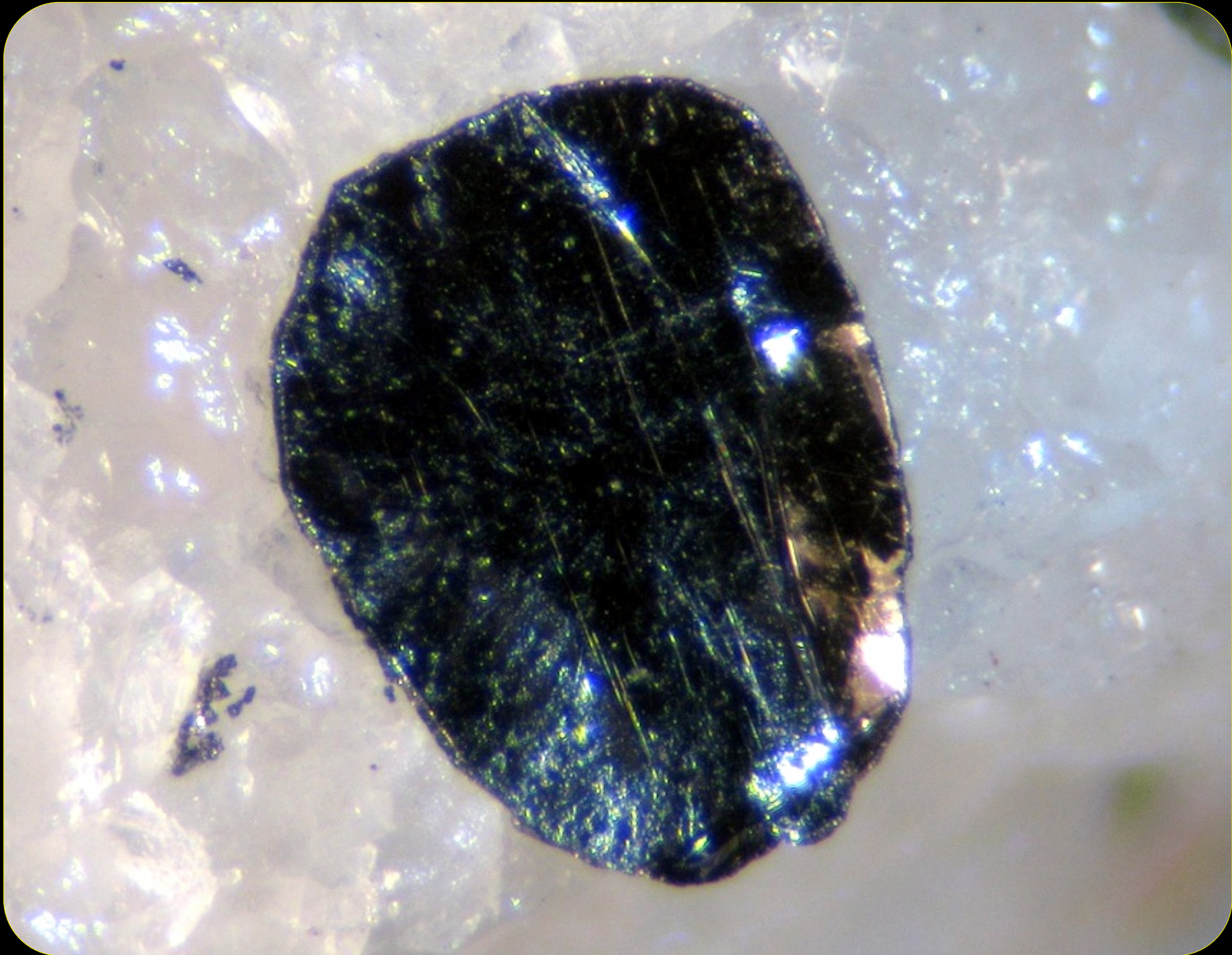

EKPERIMENTALNO DOBIJENA FOTOGRAFIJA, GDE SU UOČAVAJU POJEDINAČNI C-ATOMI NA POVRŠINI SLOJA GRAFITA. SLIKA JE DOBIJENA POMOĆU SKENIRAJUĆEG TUNELIRAJUĆEG MIKROSKOPA (Scanning tunneling microscope)

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFIT (PRIRODNI UZORAK)

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFIT NA KVARCU (PRIRODNI UZORAK)

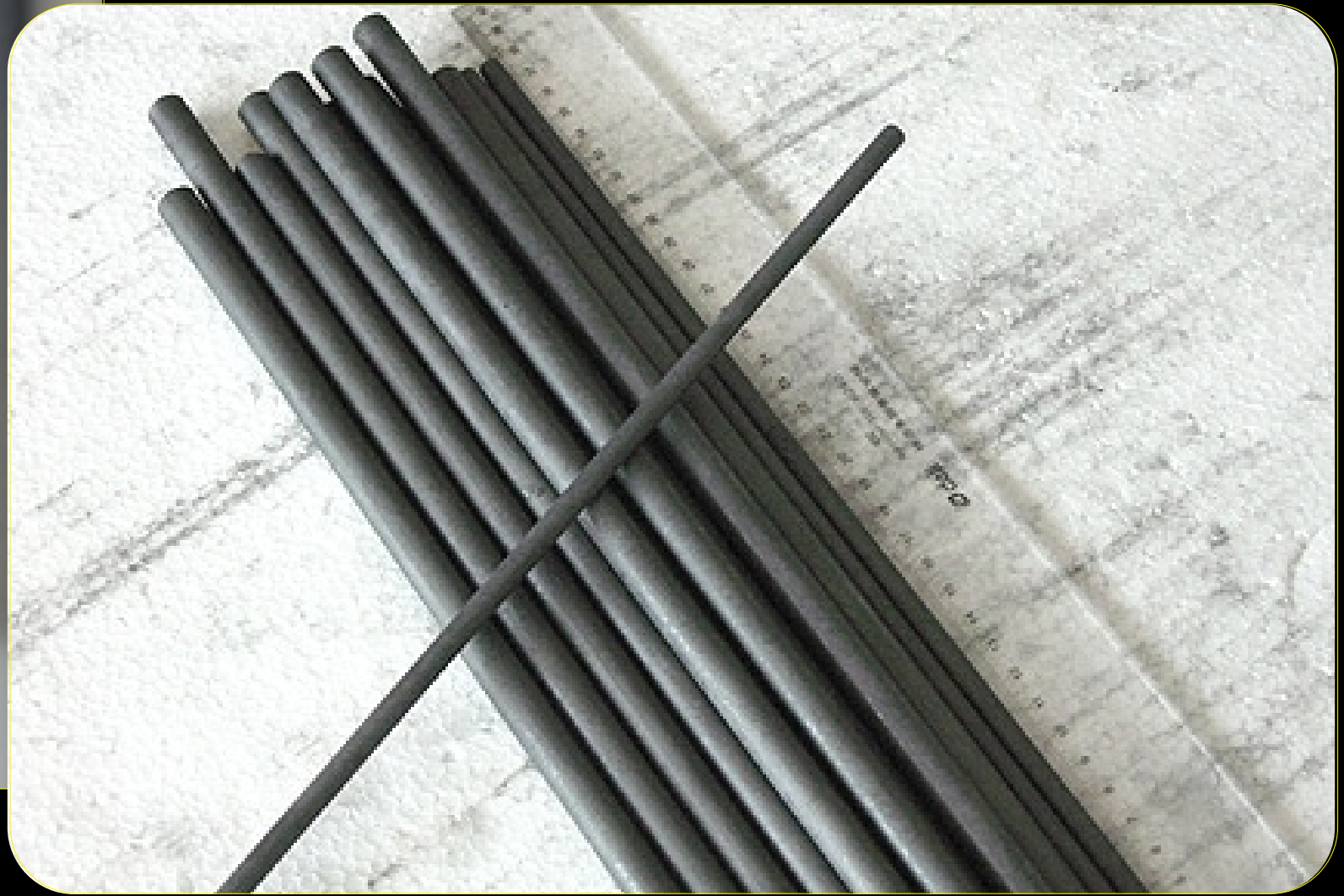

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - PRIMENA GRAFITA

RAZLIČITI OBLICI GRAFITA IMAJU BROJNE PRIMENE: I DANAS, KAO SREDSTVO ZA PISANJE, A DALEKO VIŠEU ELEKTRO-UNDUSTRIJI, OPREMI KOJA IZDRŽAVA VISOKE TEMPERATURE (BEZ PRISUSTVA KISEONIKA), U NUKLEARNIM REAKTORIMA I DR.

GRAFITNE ELEKTRODE

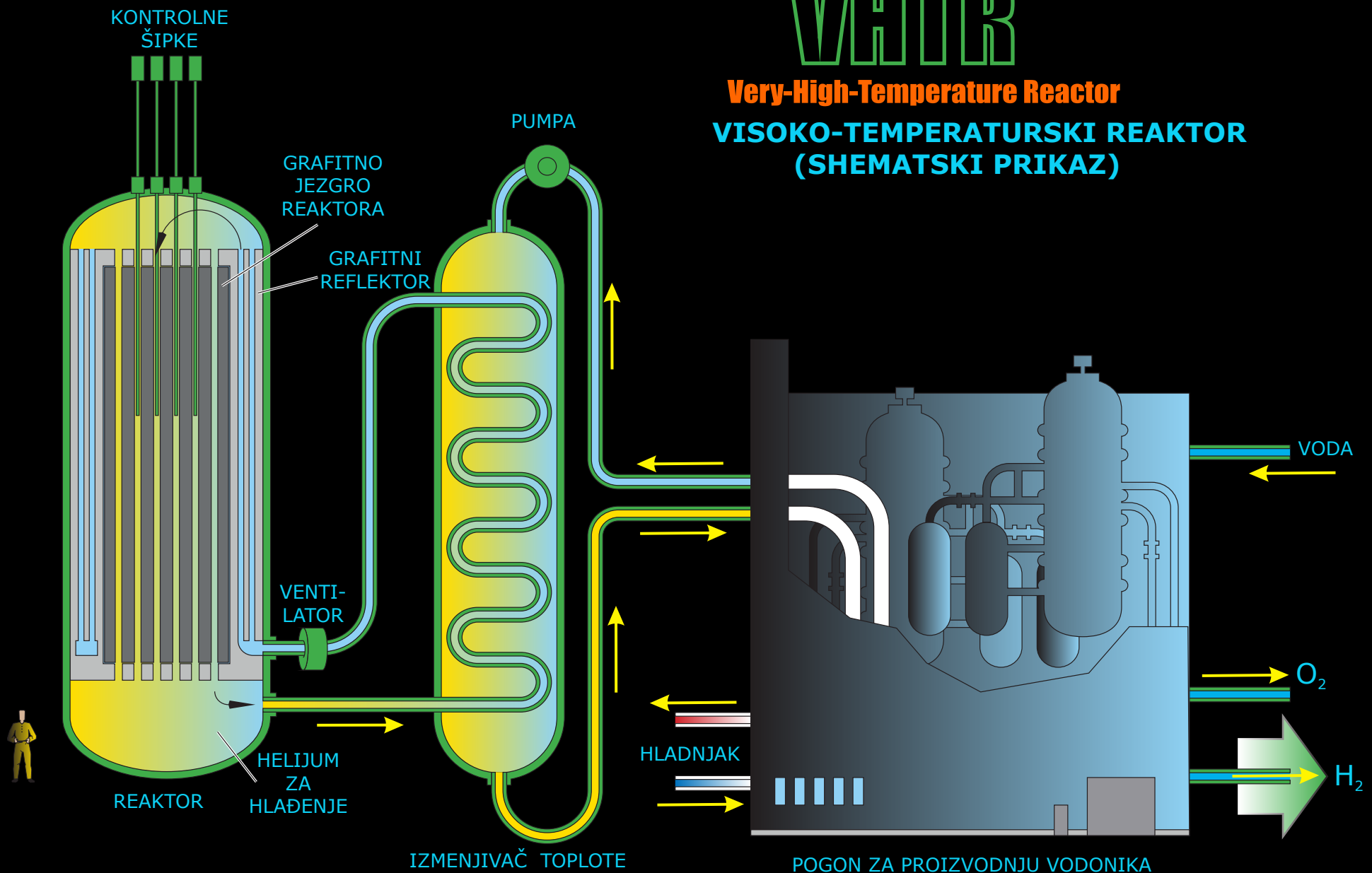
HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - PRIMENA GRAFITA U NUKLEARNIM REAKTORIMA

ELEMENTARNI UGLJENIK U OBLIKU PIROLITIČKOG GRAFITA, ŠIROKO SE PRIMENJUJE U RAZLIČITIM VRSTAMA NUKLEARNIH REAKTORA, ZA KONTROLU EMISIJE ODN. ZA REFLEKSIJU OSLOBOĐENIH NEUTRONA.

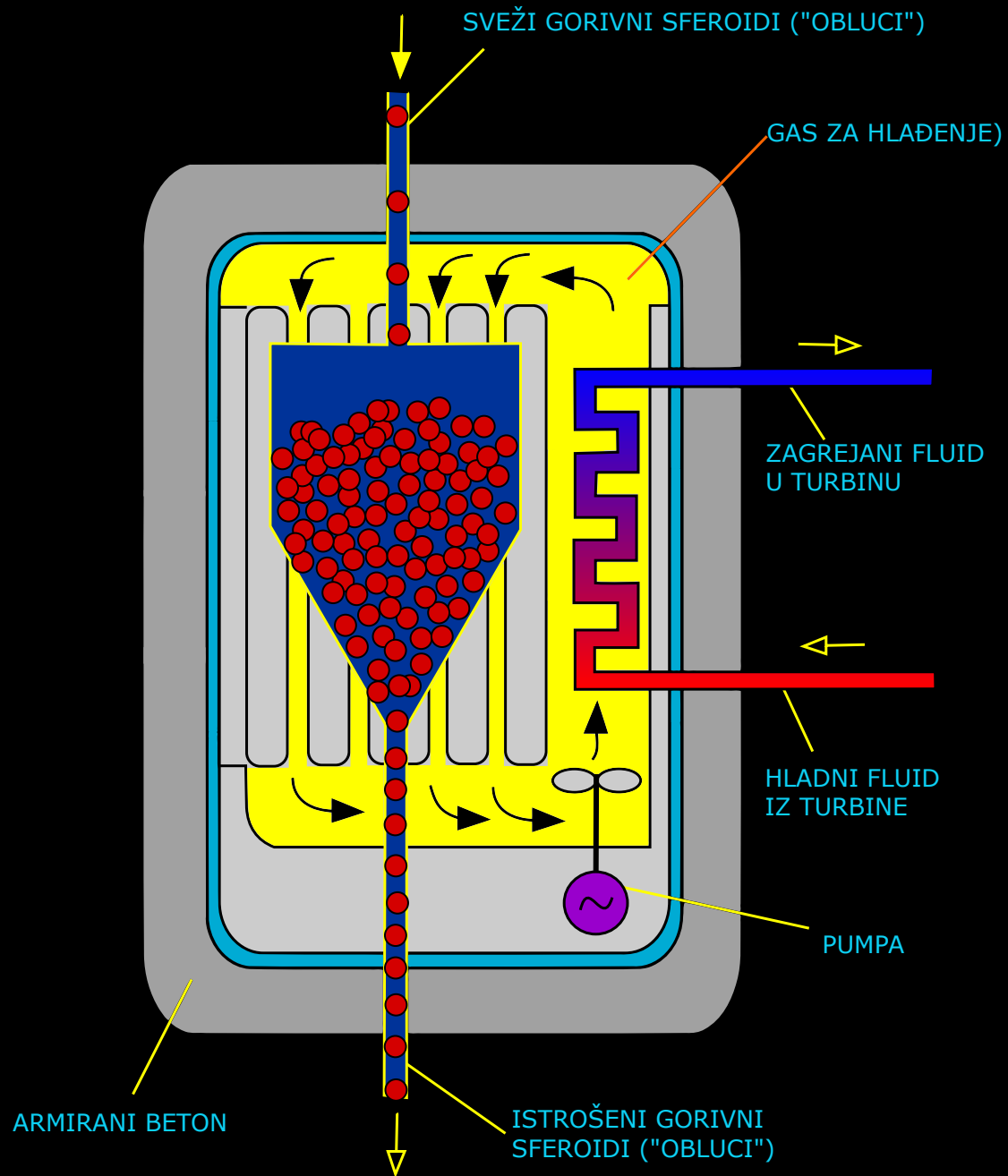
VHTR

Very-High-Temperature Reactor

VISOKO-TEMPERATURNI REAKTOR
(SHEMATSKI PRIKAZ)

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - PRIMENA GRAFITA U NUKLEARNIM REAKTORIMA

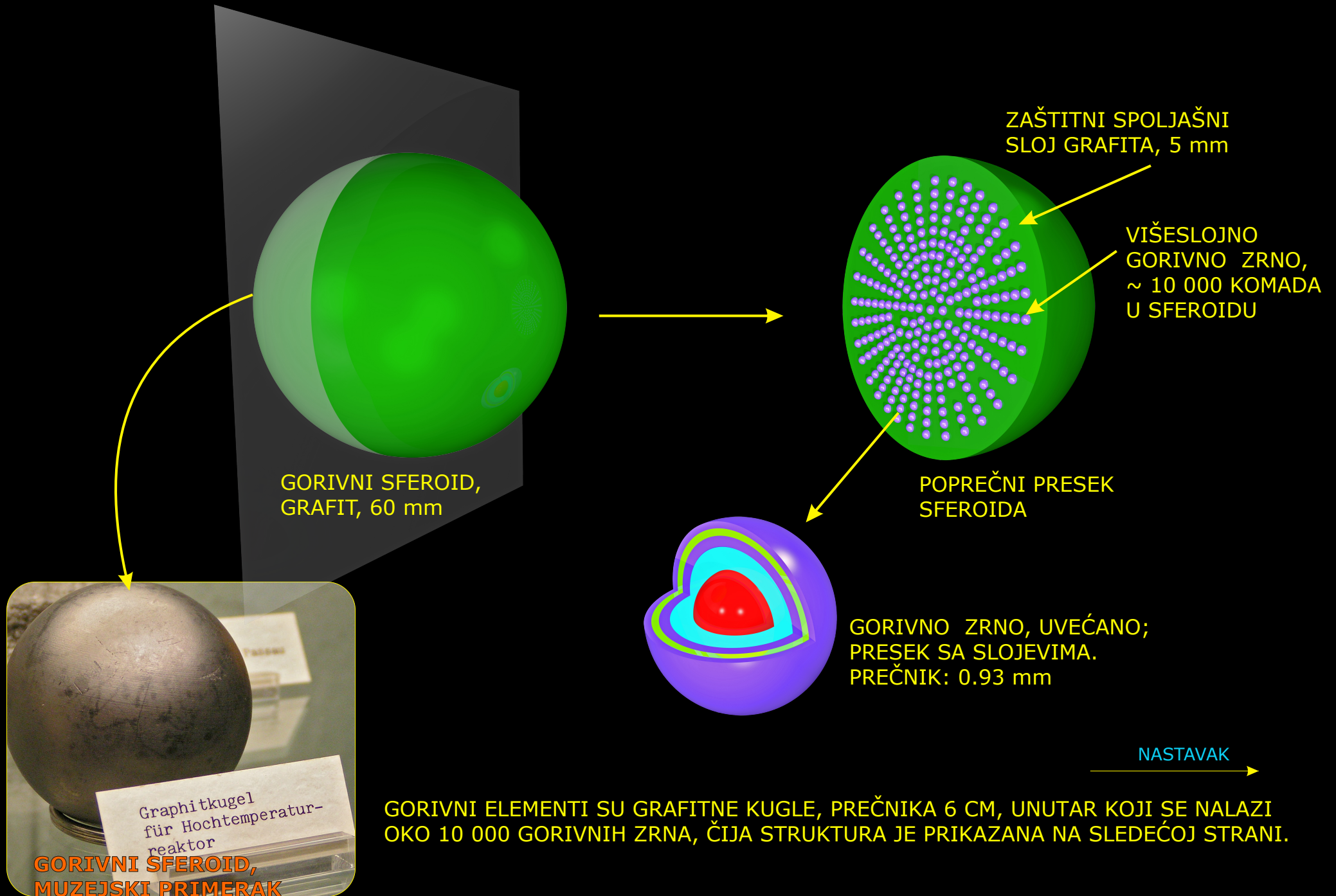

HEMA NUKLEARNOG REAKTORA "PEBBLE BED"

KOD OVOG TIPA REAKTORA KONTRILISANA FISIJA SE IZVODI U GRAFITNIM KUGLAMA UNUTAR KOJIH SE NALAZI VELIKI BROJ GORIVNIH ELEMENATA. GORIVNI ELEMNTI SU ZRNA KOJA SE SASOJE OD FISIBILNOG URANA 235, U OBLIKU URANIJUM DIOKSIDA, (SLEDEĆA STRANA).

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - PRIMENA GRAFITA. GORIVNI ELEMENTI U NUKLEARNIM REAKTORIMA

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - PRIMENA GRAFITA. GORIVNI ELEMENTI U NUKLEARNIM REAKTORIMA

NASTAVAK

DETALJNI PRIKAZ GORIVNOG ZRNA SA FISIBILNIM URANIJUMOM, ($^{235}\text{UO}_2$).

STRUKTURA ZRNA, KOJE SADRŽI OMOTAČ OD UGLJENIKA I SILICIJUM KARBIDA, DETALJNO JE PRIKAZANA NA DONJOJ SHEMI.

TRISO GORIVNO ZRNO, 0.93 mm.
(DIGITALNO OBOJENA
FOTOGRAFIJA)

TRISO GORIVNO ZRNO,
SHEMATSKI PRIKAZ.

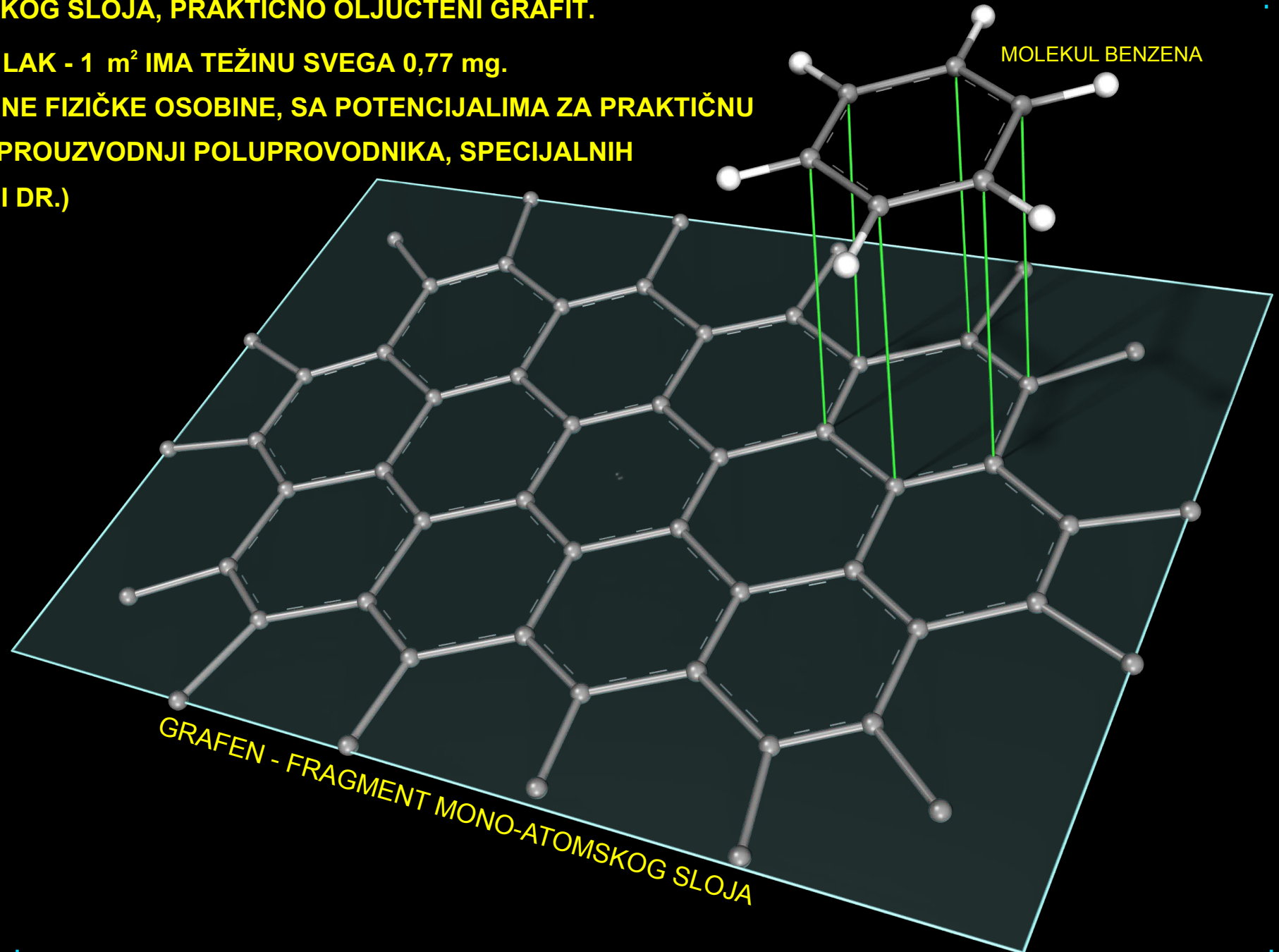
- GORIVNO JEZGRO ($^{235}\text{UO}_2$)
- SLOJ POROZNOG UGLJENIKA
- UNUTRAŠNJI SLOJ
PIROLITIČKOG UGLJENIKA
- SILICIJUM KARBID
- SPOLJAŠNJI SLOJ
PIROLITIČKOG UGLJENIKA

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

GRAFEN JE OBLIK UGLJENIKA, SLIČAN GRAFITU, KOJI SE SASTOJI OD MONOATOMSKOG SLOJA, PRAKTIČNO OLJUČTENI GRAFIT.

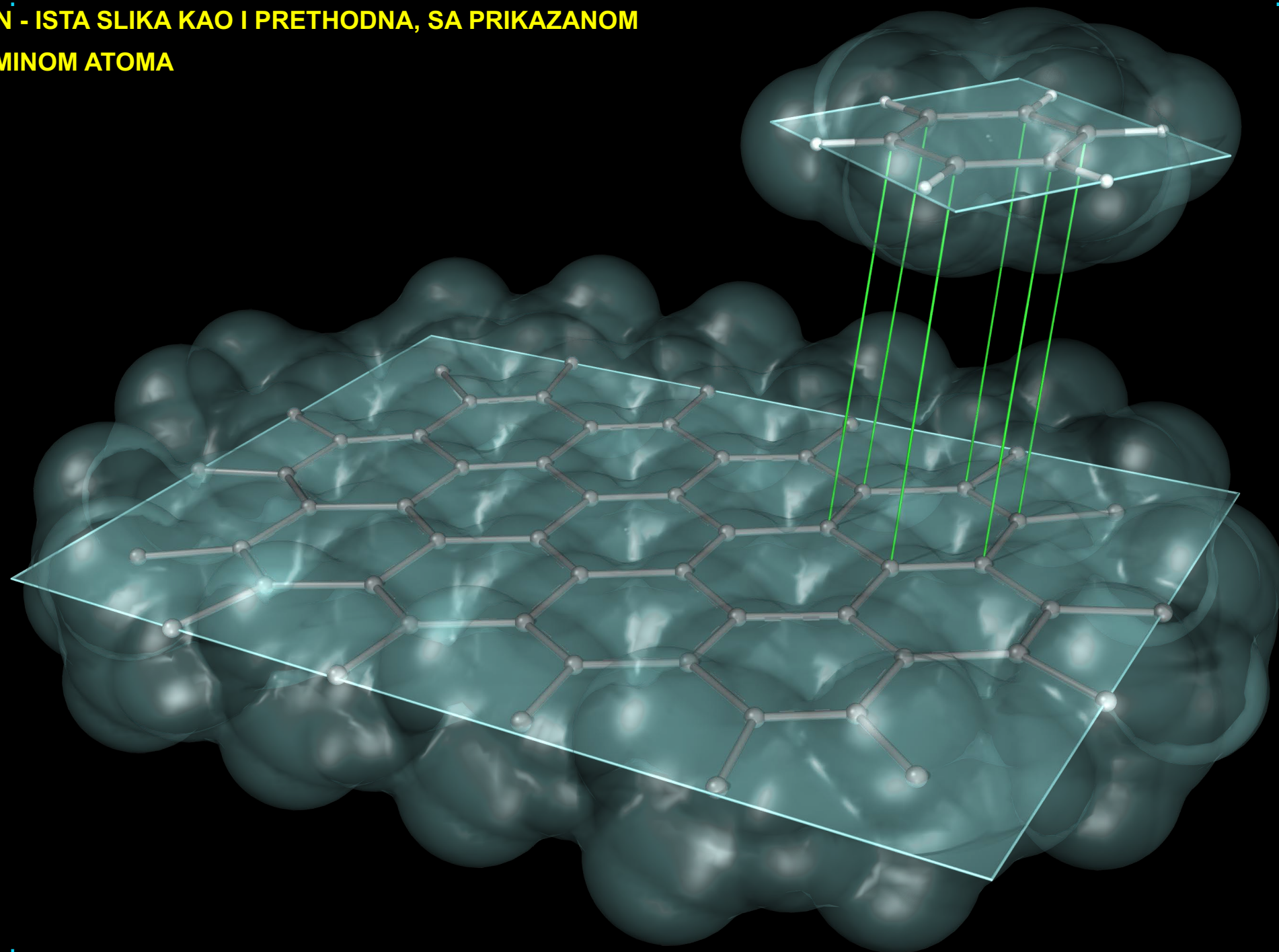
IZUZETNO JE LAK - 1 m² IMA TEŽINU SVEGA 0,77 mg.

IMA SPECIFIČNE FIZIČKE OSOBINE, SA POTENCIJALIMA ZA PRAKTIČNU PRIMENU, (U PROUZVODNJI POLUPROVODNIKA, SPECIJALNIH MATERIJALA I DR.)

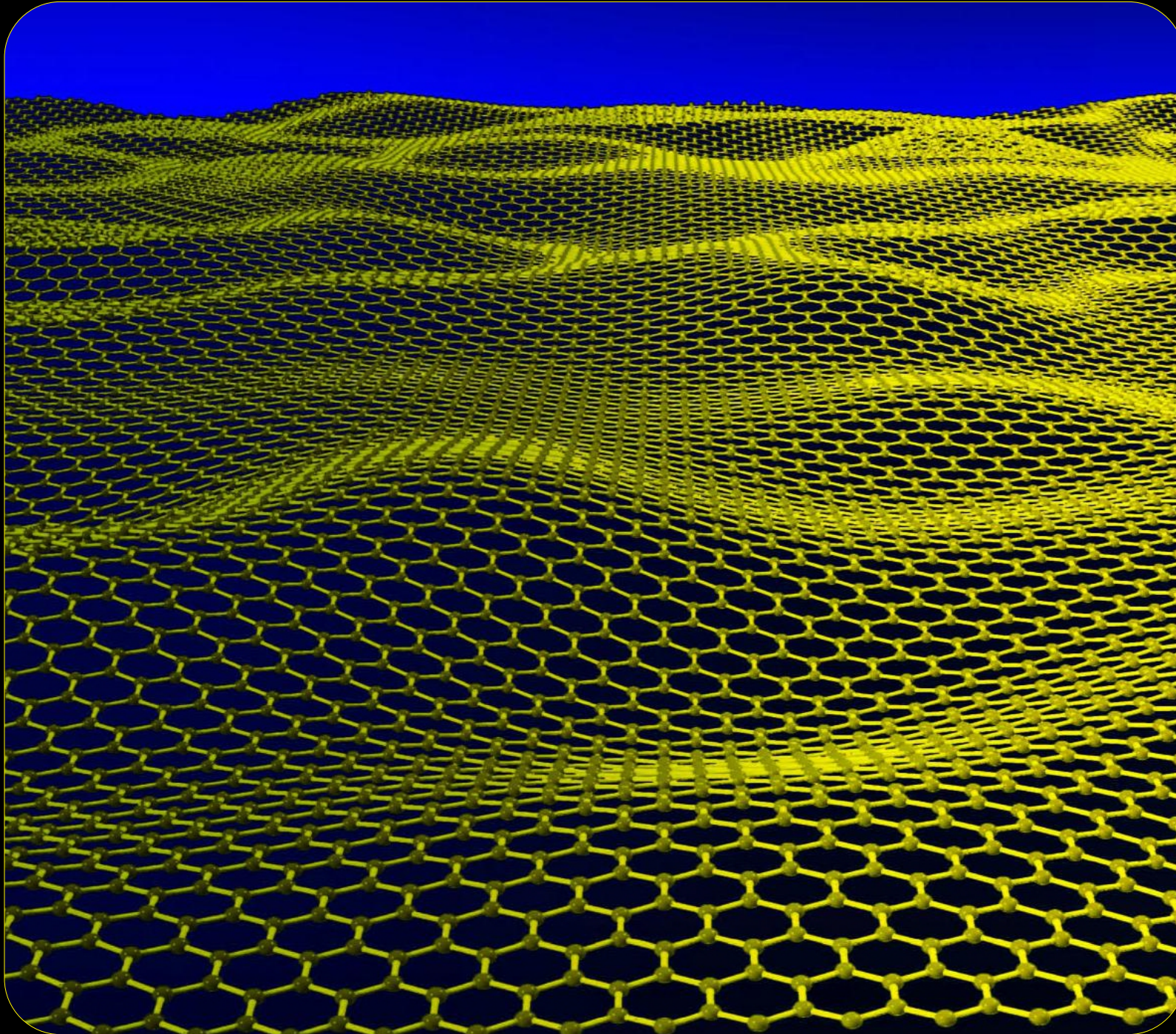

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

GRAFEN - ISTA SLIKA KAO I PRETHODNA, SA PRIKAZANOM ZAPREMINOM ATOMA

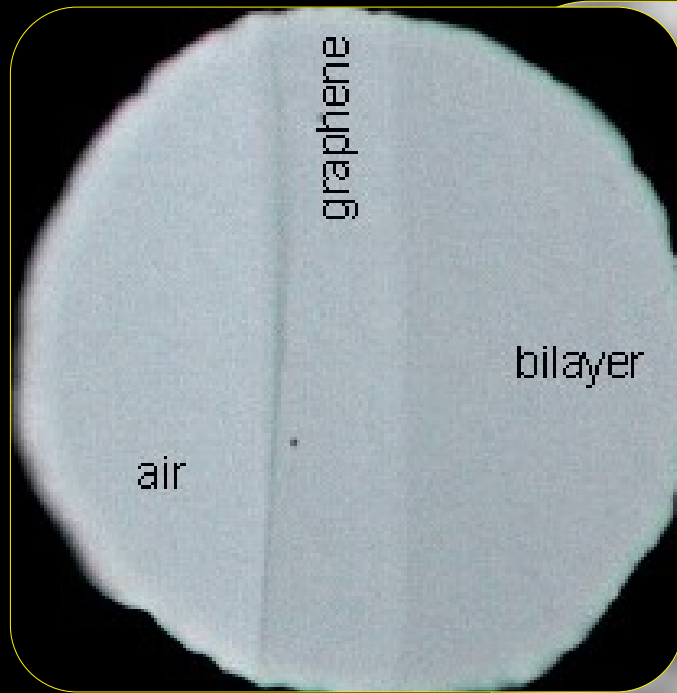

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

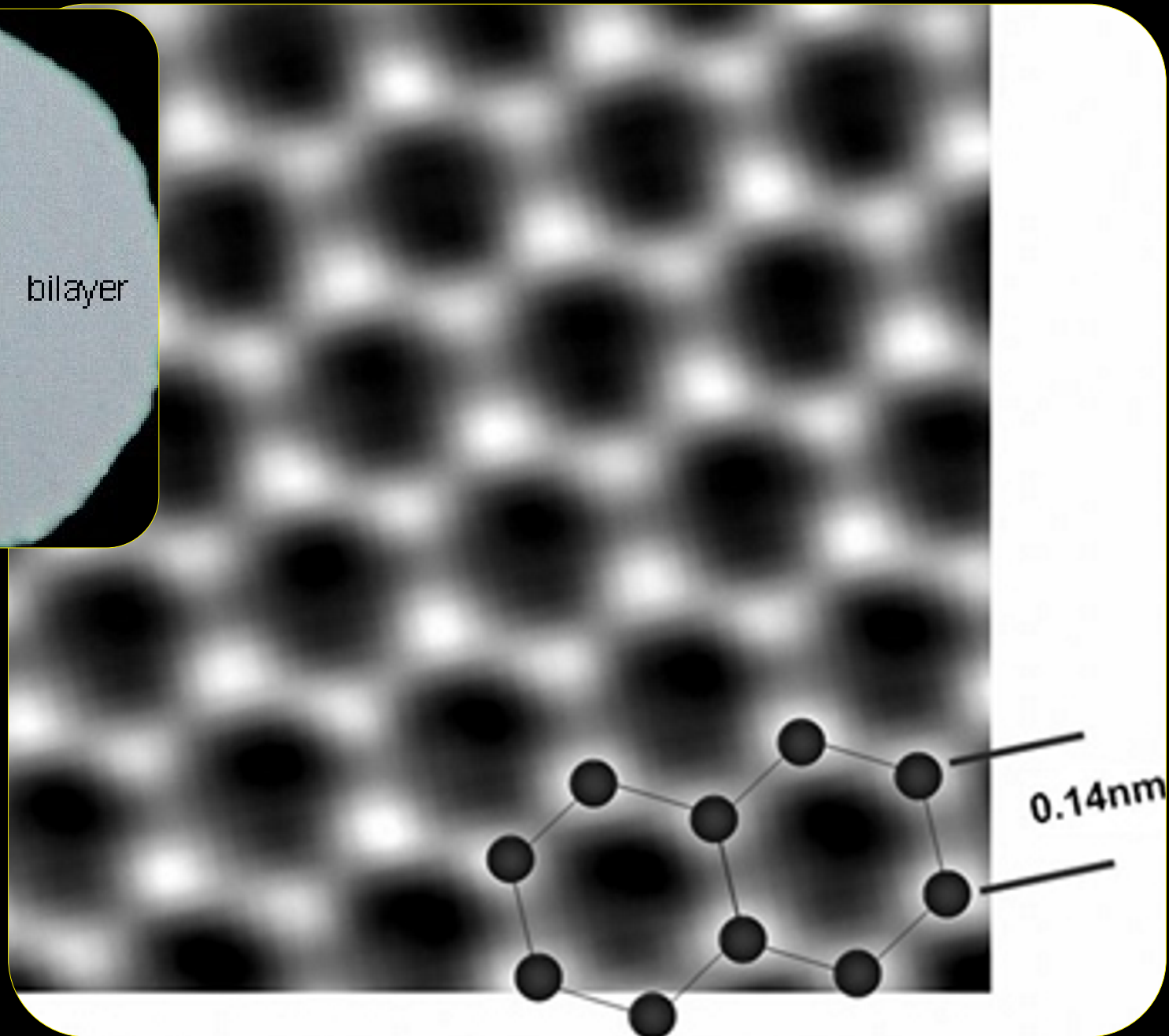

**GRAFEN -
UMETNIČKI
PRIKAZ**

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

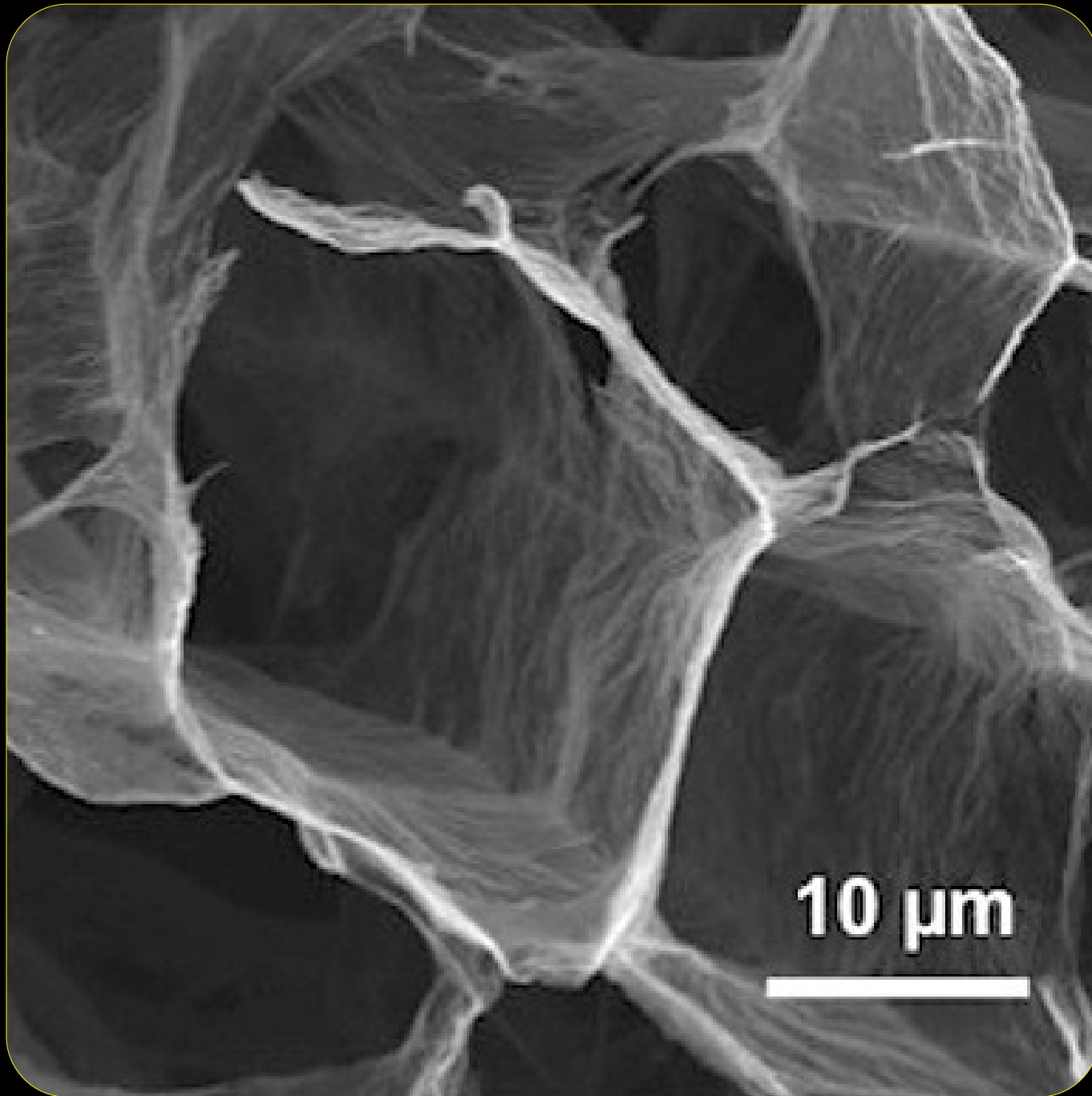

**SLOJ GRAFENA -
MAKROSKOPSKI
IZGLED**

EKPERIMENTALNO DOBIJENA FOTOGRAFIJA, GDE SU UOČAVAJU POJEDINAČNI C-ATOMI U MONOATOSKOM SLOJU GRAFENA. SLIKA JE DOBIJENA POMOĆU SKENIRAJUĆEG TUNELIRAJUĆEG MIKROSKOPA (Scanning tunneling microscope)

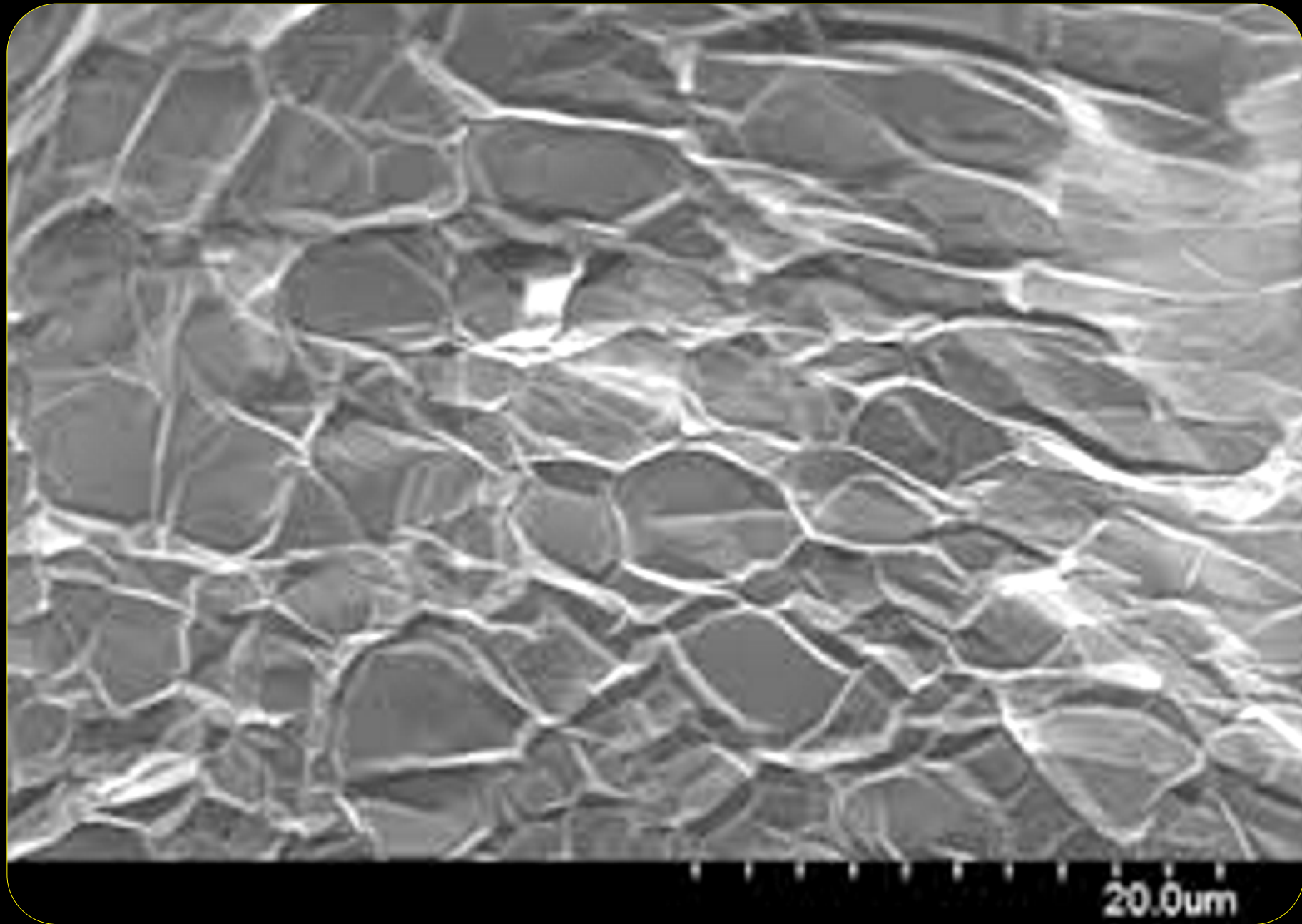
HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

GRAFENI MOGU DA SPONTANO FORMIRAJU SLOŽENE STRUKTURE KAO ŠTO SU CELULARNE FORME NA PRIKAZANOJ FOTOGRAFIJI, DOBIJENOJ SKENIRAJUĆIM ELEKTRONSKIM MIKROSKOPOM (SEM)

Autor: Ling Qiu

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

NABRANA POVRŠINA GRAFENA; FOTOGRAFIJA JE DOBIJENA SKENIRAJUĆIM ELEKTRONSKIM MIKROSKOPOM (SEM)

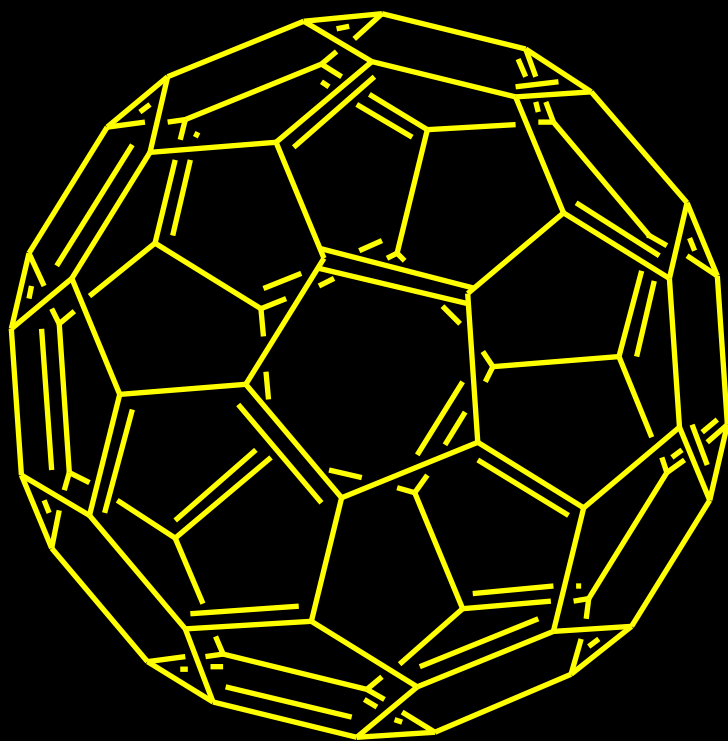
HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - GRAFEN

ZA IZOLOVANJE I KARAKTERIZACIJU GRAFENA, AUTORI **ANDRE GEIM** I **KONSTANTIN NOVOSELOV**

(UNIVERSITY OF MANCHESTER) DOBILI SU NOBELOVU NAGRADU ZA FIZIKU 2010.

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - FULERENI - ALOTROPSKA MODIFIKACIJA UGLJENIKA KOJA SE SASTOJI OD SFEROIDNIH MOLEKULA.

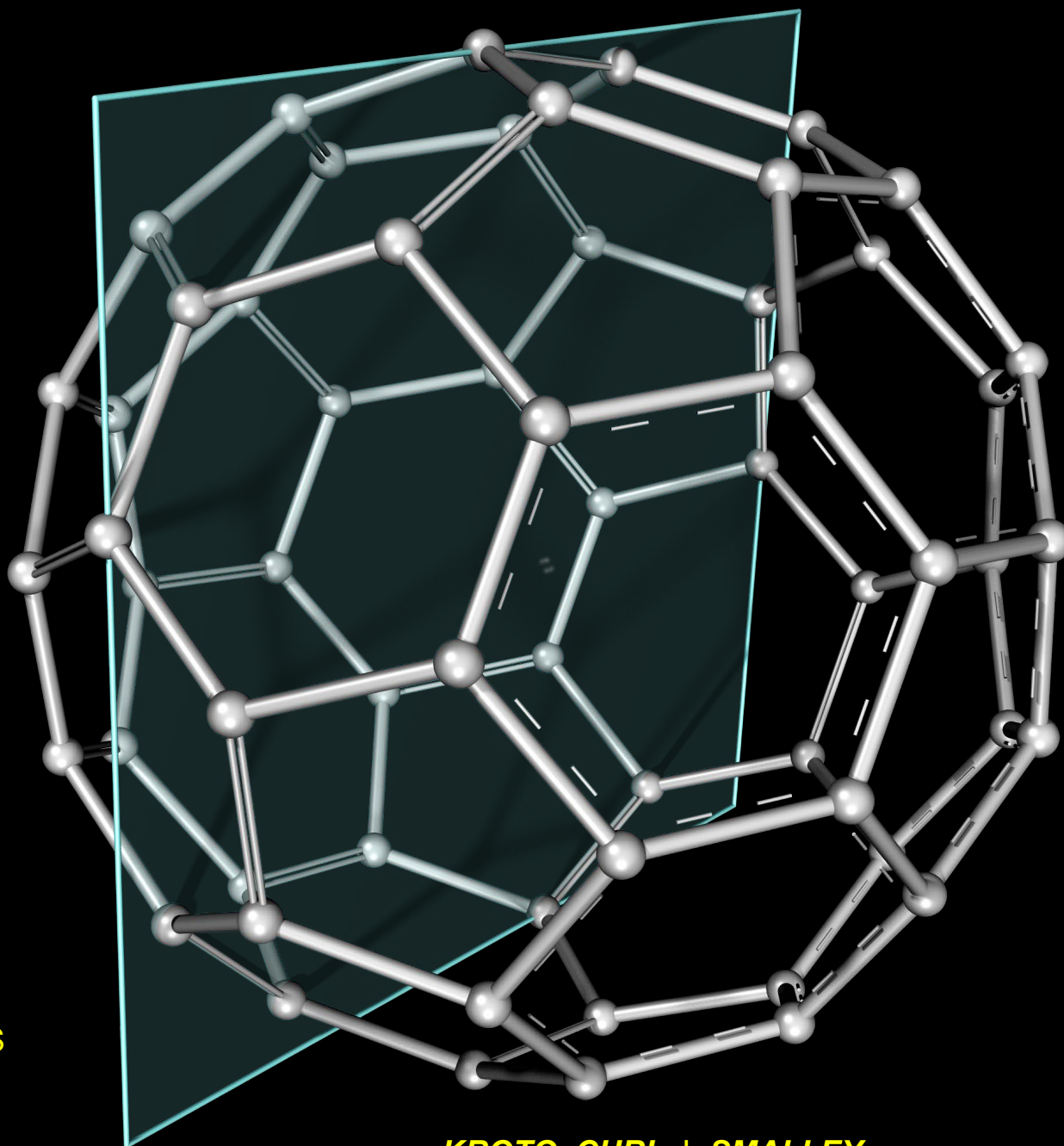

FULEREN (FULLERENE)

SA 60 C ATOMA

PRVI MOLEKUL FULERENA, SA 60 C ATOMA,
SINTETIZOVAN JE 1985.

(RICHARD SMALLEY, ROBERT CURL, JAMES
HEATH, SEAN O'BRIEN I HAROLD KROTO;
RICE UNIVERSITY, USA).

**KROTO, CURL I SMALLEY -
NOBELOVA NAGRADA ZA HEMIJU 1996.**

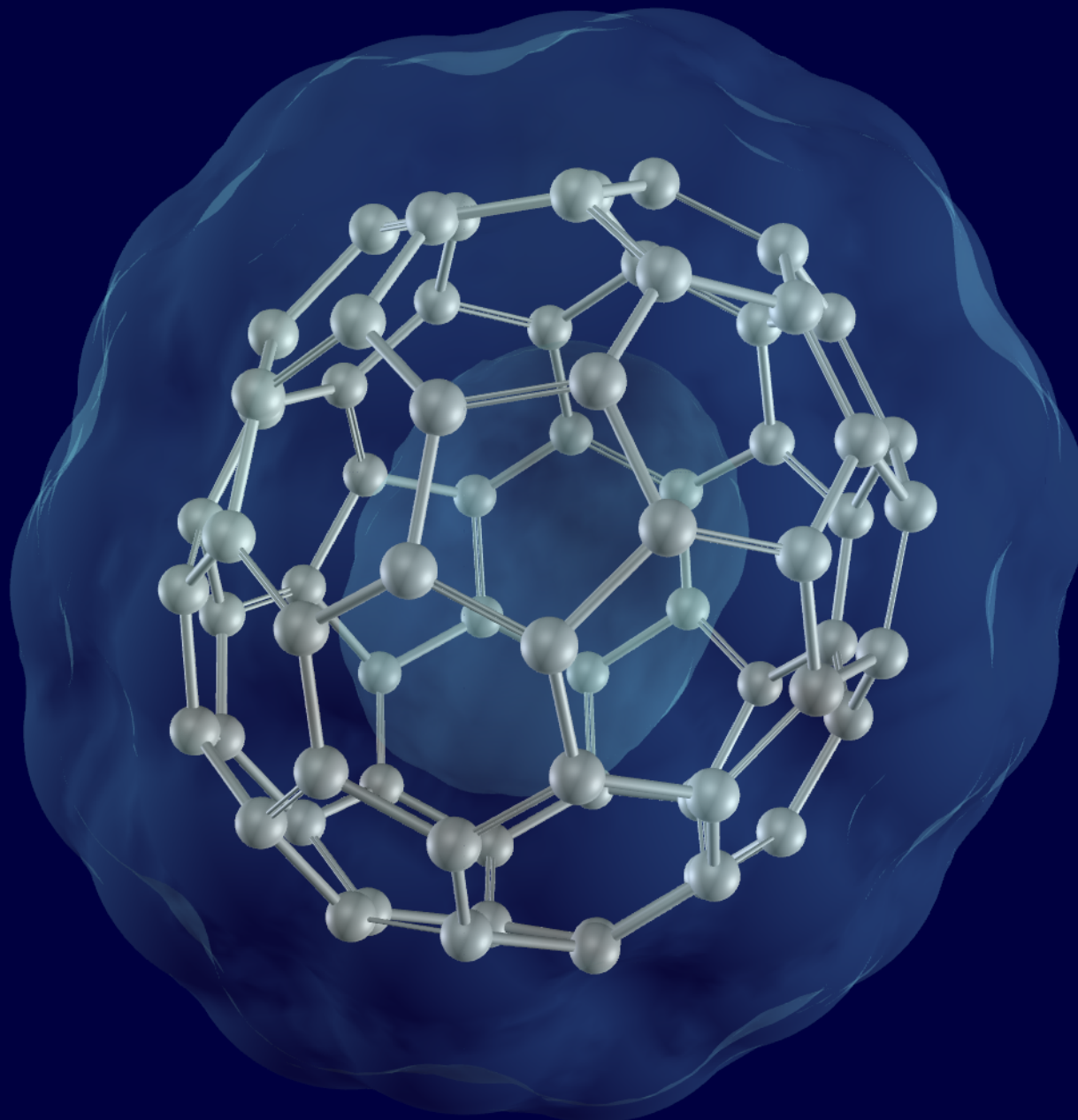
FULEREN C70

PRIKAZAN JE AKTIVNI 3D

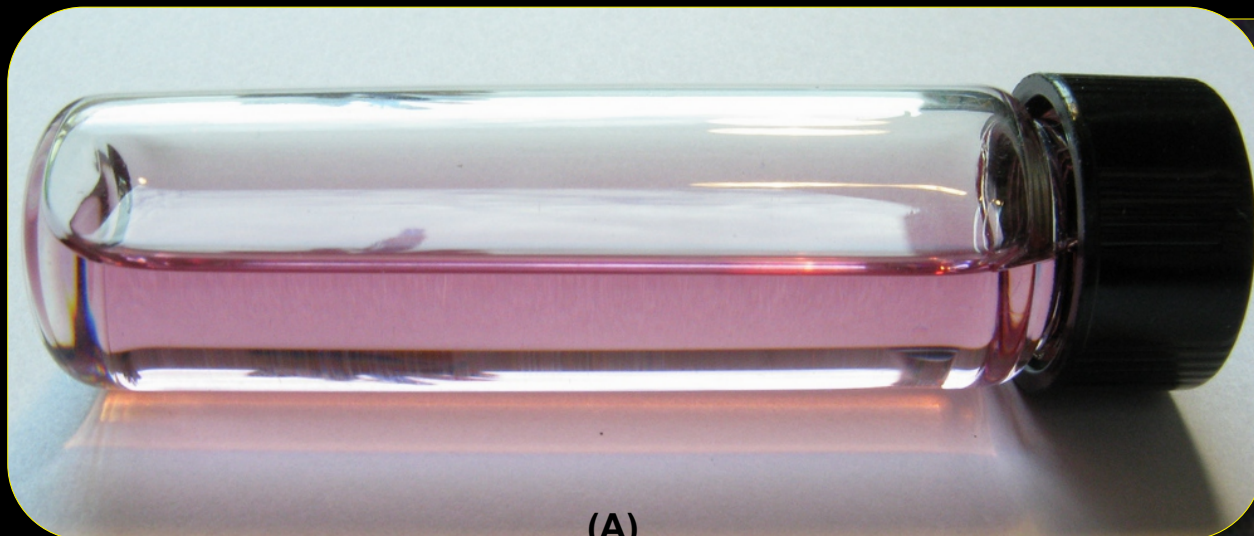
MOLEL SA ZAPREMINOM I
GEOMETRIJOM MOLEKULA

POSTOJI VEĆI BROJ
FULERENA, DEFINISAN BROJEM
C ATOMA U MOLEKULU.
POZNATI SU FULERENI C72-
C90 (MOGU POSTOJATI
ISKLUČIVO SA PARNIM
BROJEM C ATOMA).

FULERENI SE INTENZIVNO
ISTRAŽUJU I DERIVATIZUJU, A
IMAJU POTENCIJALNE PRIMENE
U MEDICINI, NOVIM
MATERIJALIMA I DR.

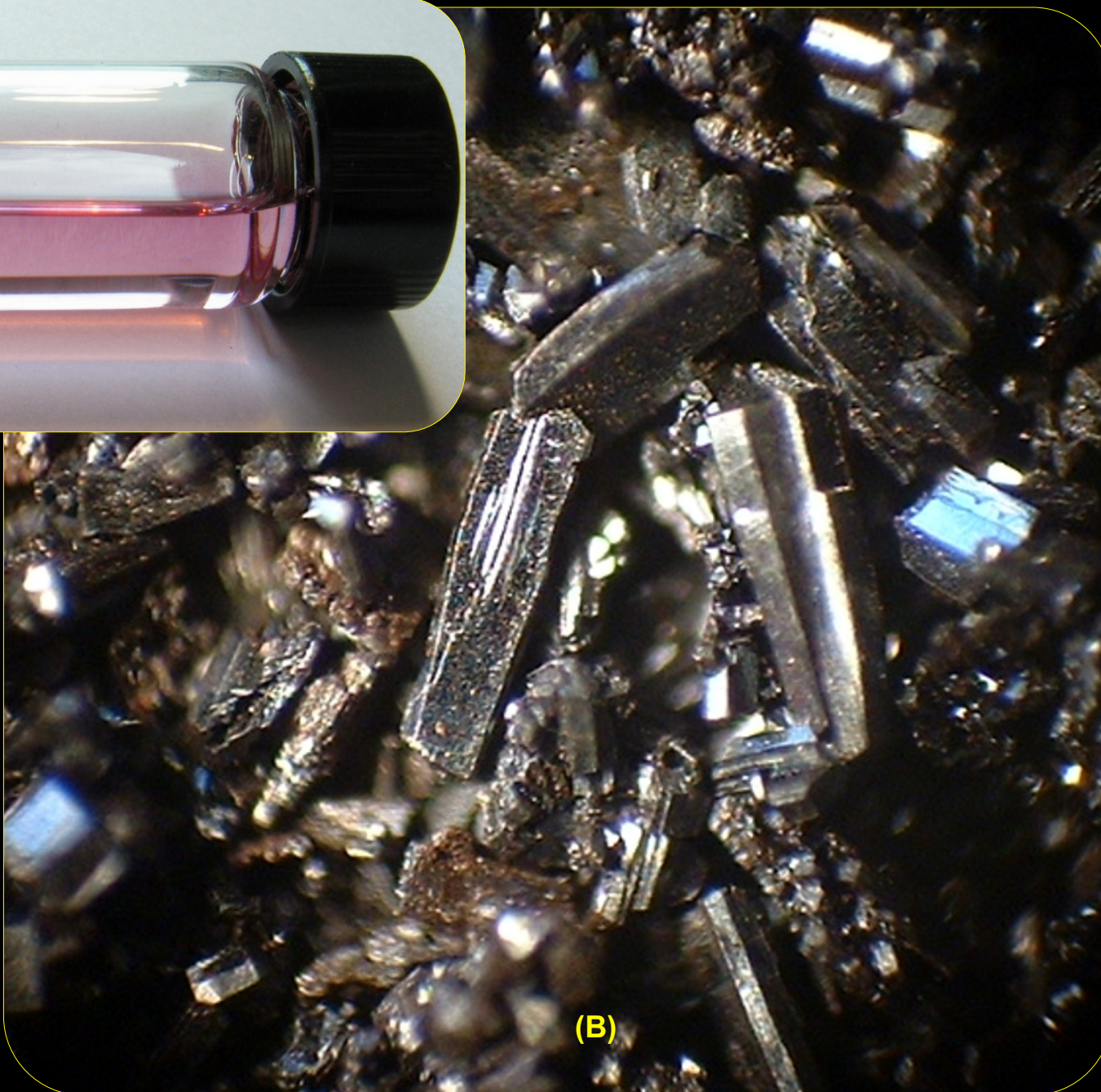

**HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - FULERENI - ALOTROPSKA MODIFIKACIJA UGLJENIKA
KOJA SE SASTOJI OD SFEROIDNIH MOLEKULA.**

(A)

ZA RAZLIKU OD DIJAMANTA I
GRAFITA, FULERENI SU RASTVORNI
U POJEDINIM ORGANSKIM
RASTVARAČIMA, A TAKOĐE MOGU I
DA KRISTALIŠU. SLIKA A
PRIKAZUJE FULEREN C₆₀ U
RASTVORU MASLINOVOG ULJA, A
SLIKA B U KRISTALNOM OBLIKU.
PROIZVODNE CENE SU I DALJE
VRLO VISOKE.

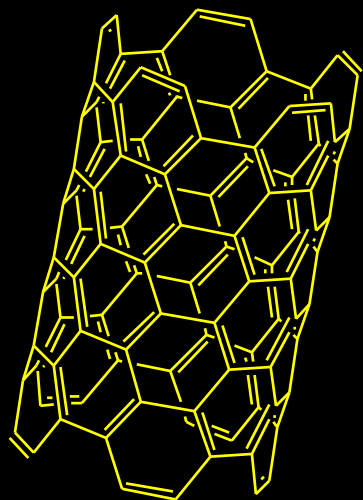

(B)

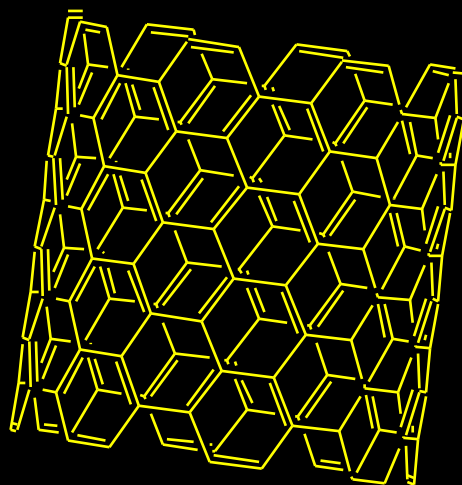
POSEBNU ALOTROPSKU MODIFIKACIJU UGLJENIKA ČINE RAZLIČITE STRUKTURE U OBLIKU CEVI, KOJE SE OZNAČAVAJU KAO NANO CEVI.

POSTOJI VELKI BROJ NANO CEVI RAZLIČITIH DIMENZIJA I DVE TIPIČNE GEOMETRIJE (NASLONJAČA I CIKCAK). U SVIM SLUČAJEVIMA SE SAS TOJE OD POLIKONDENZOVANIH BENZENOVIH PRSTENOVA.

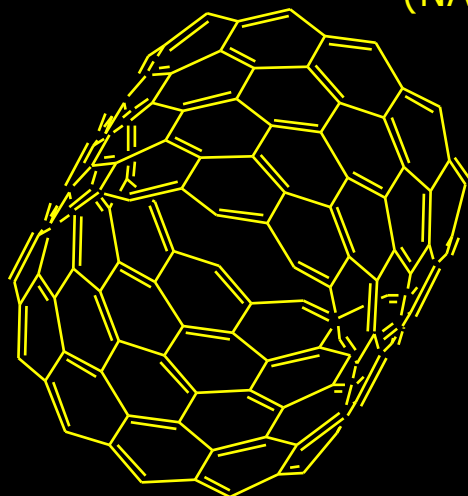
PRIMERI:

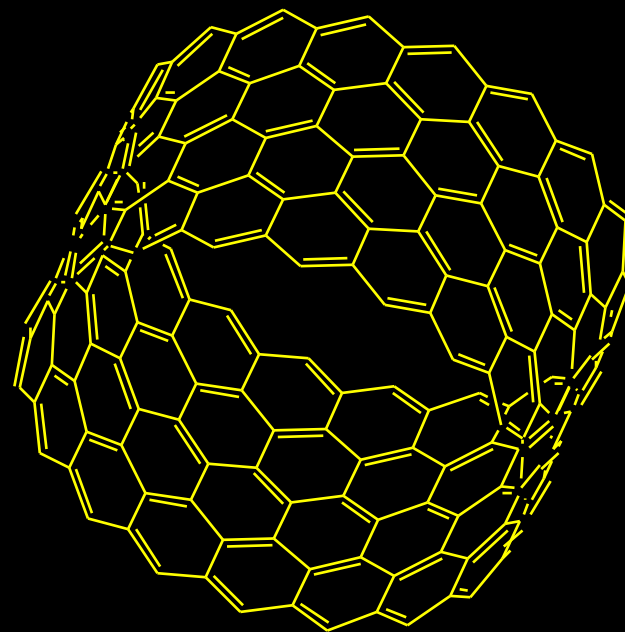
(5,5) Armchair
(NASLONJAČA)

(8,8) Armchair
(NASLONJAČA)

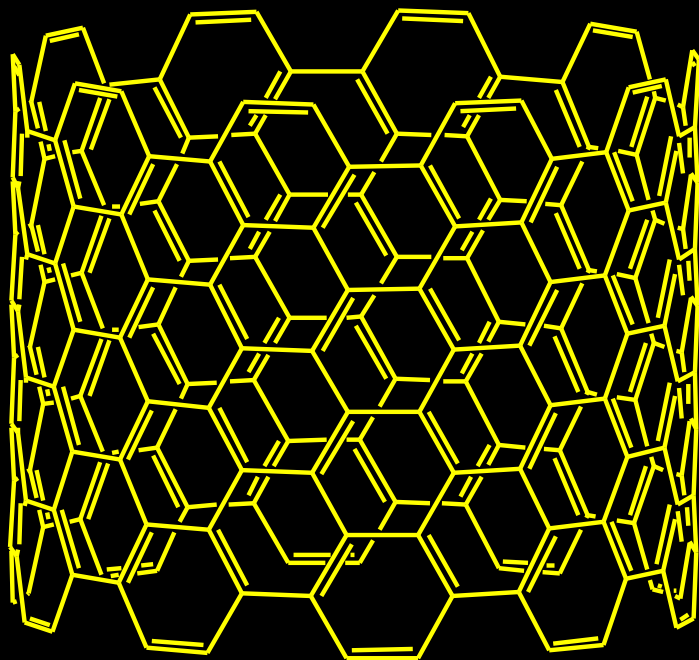
(12,0) Zigzag (CIKCAK)

(18,0) Zigzag (CIKCAK)

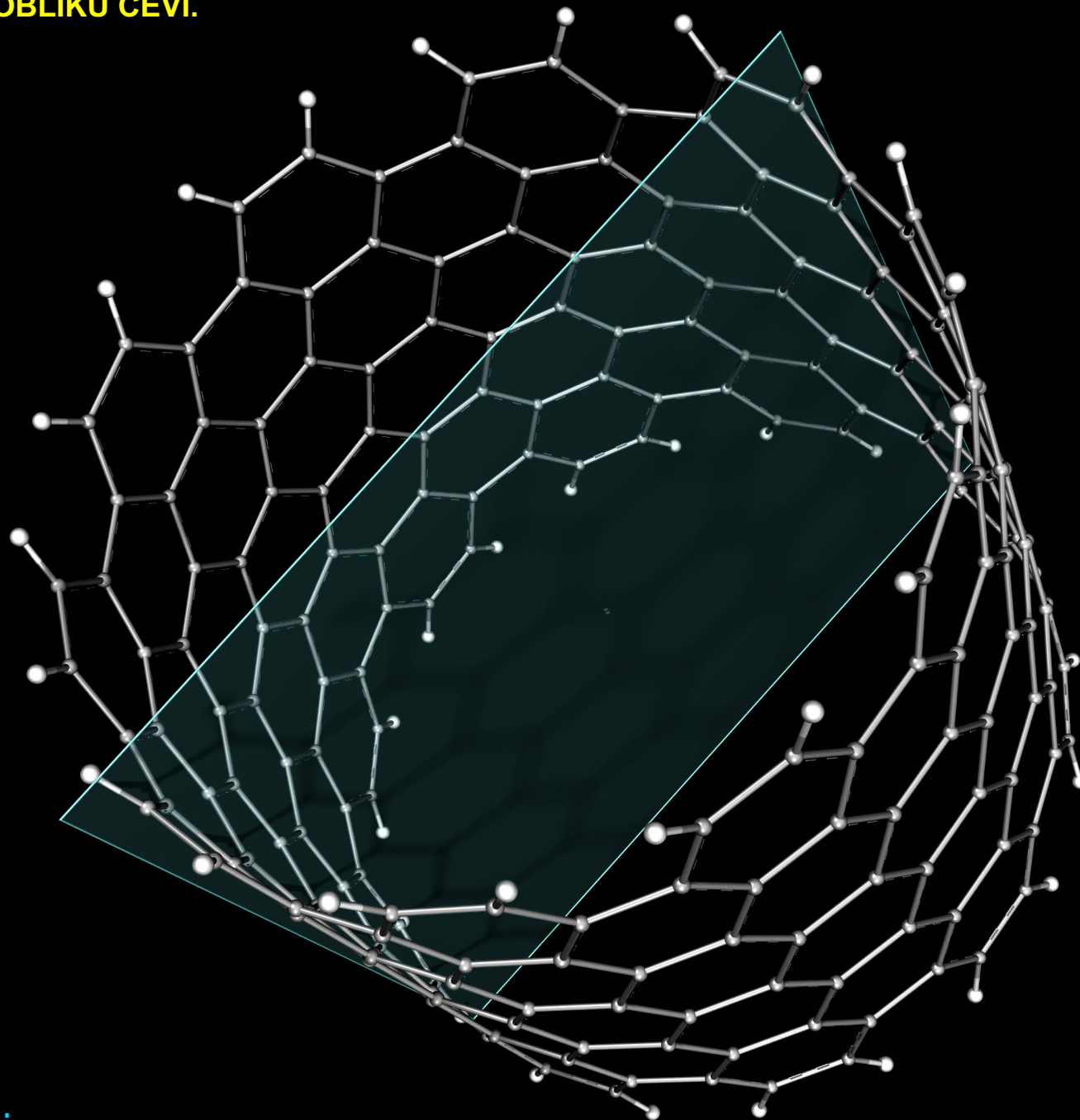
HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - NANOCEVI - ALOTROPSKA MODIFIKACIJA UGLJENIKA KOJA SE SASTOJI OD RAZLIČITIH STRUKTURA U OBLIKU CEVI.

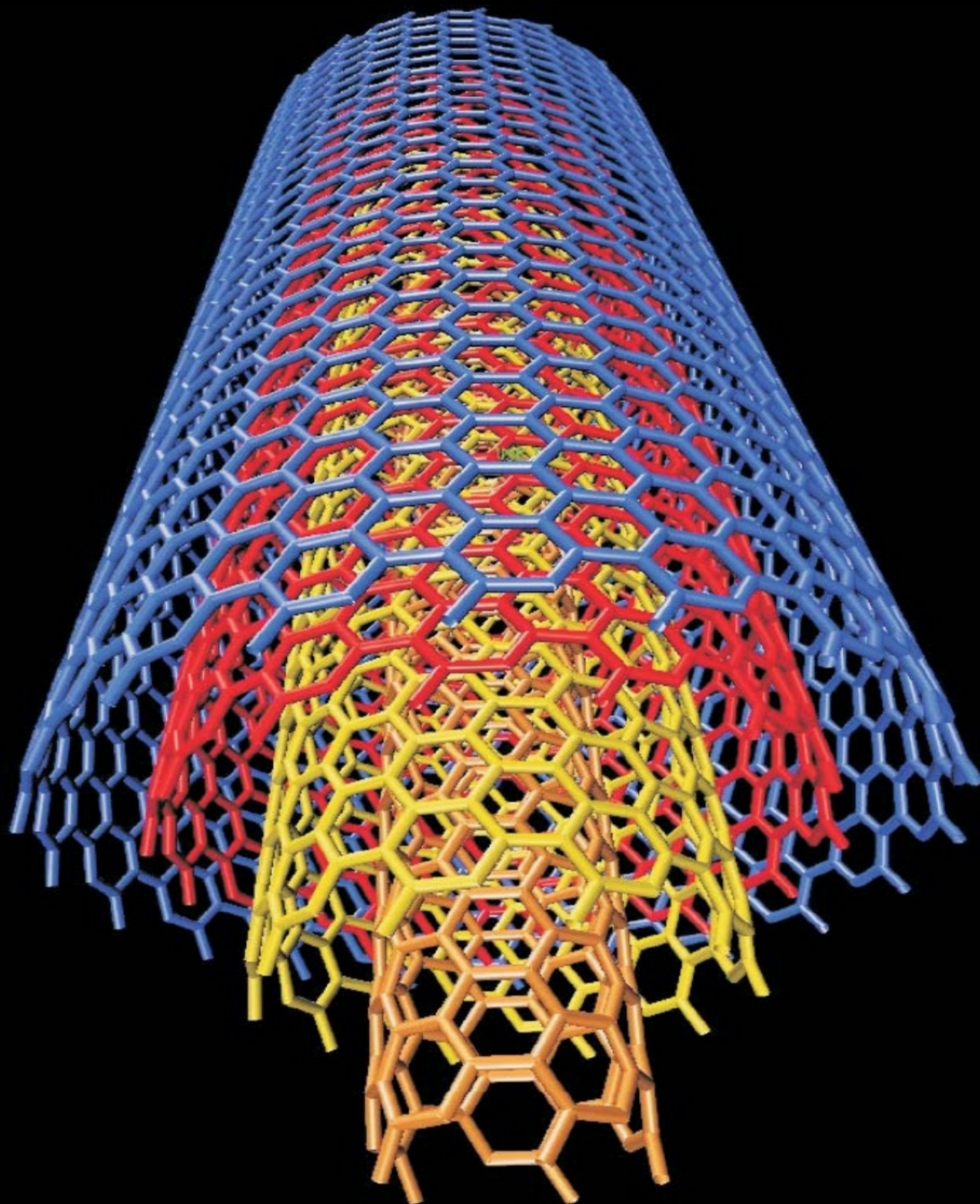
**VARIJANTA NANOCEVI (10,10),
ARMCHAIR (NALONJAČA)**

NANOCEVI IMAJU SPECIFIČNE OSOBINE I BROJNE POTENCIJALNE PRIMENE (KAO SPECIJALNI MATERIJALI, POLUPROVODNICI I DR.), ALI SE ZA SADA NIGDE NE KORISTE PRAKTIČNO.

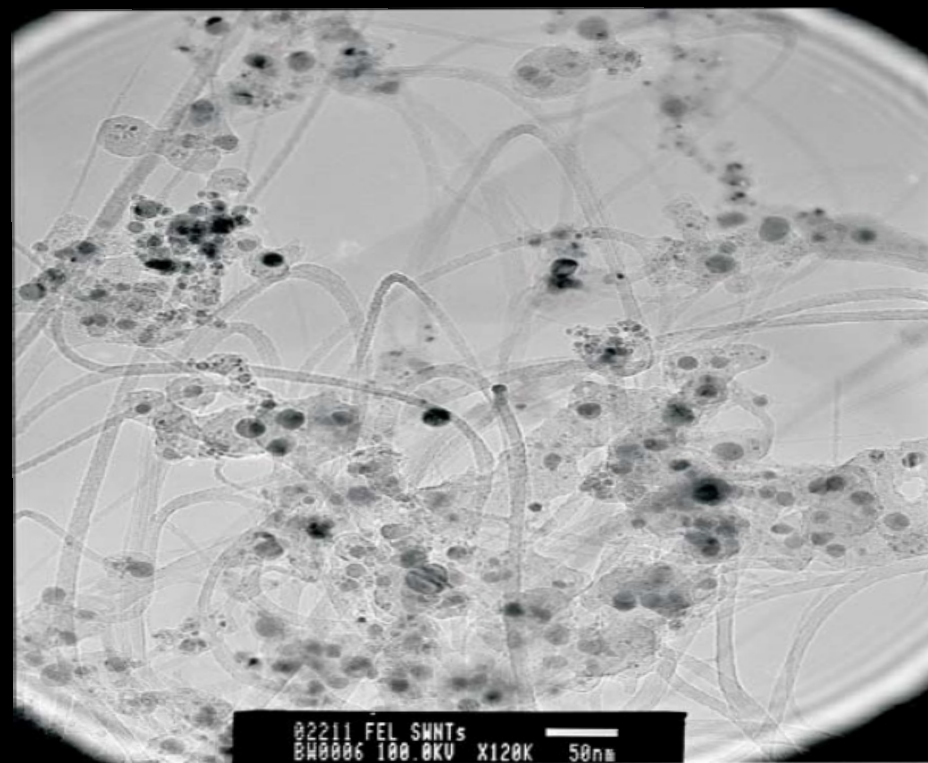
ŠIROKO SE ISTRAŽUJU.

HEMIJA UGLJENIKOVIH JEDINJENJA - NANOCEVI -

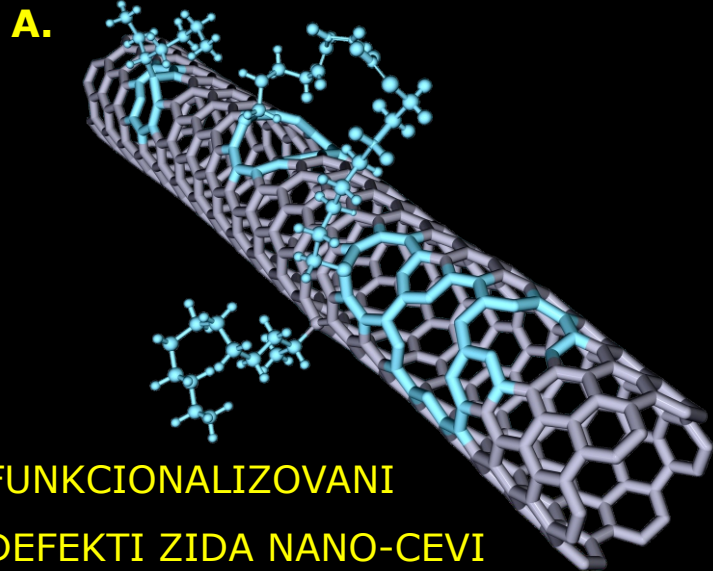
NANOCEVI JEDNA U DRUGOJ - UMETNIČKI PRIKAZ

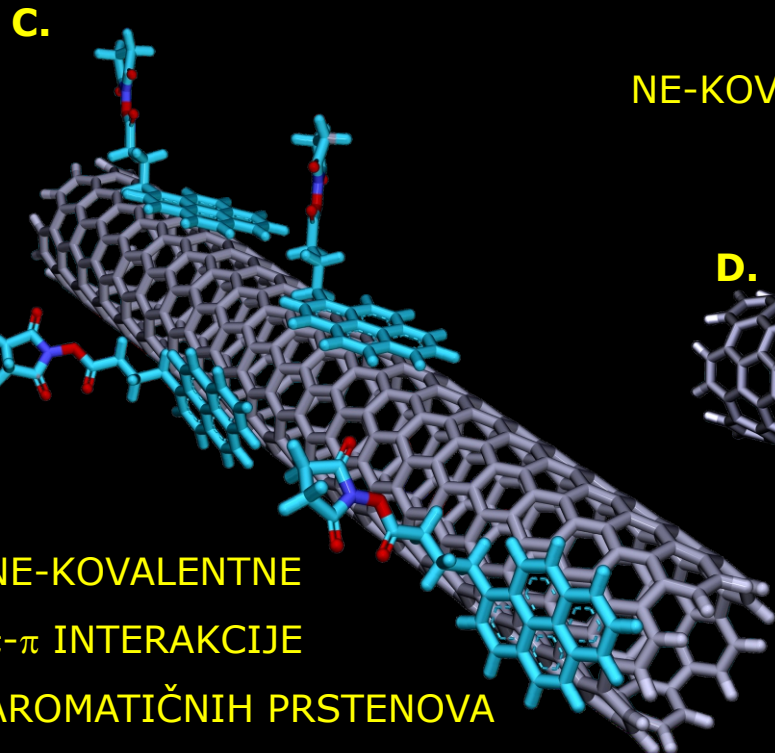
NANOCEVI -
FOTOGRAFIJE
DOBIJENE
ELEKTRONSKIM
MIKROSKOPOM
(TEM).

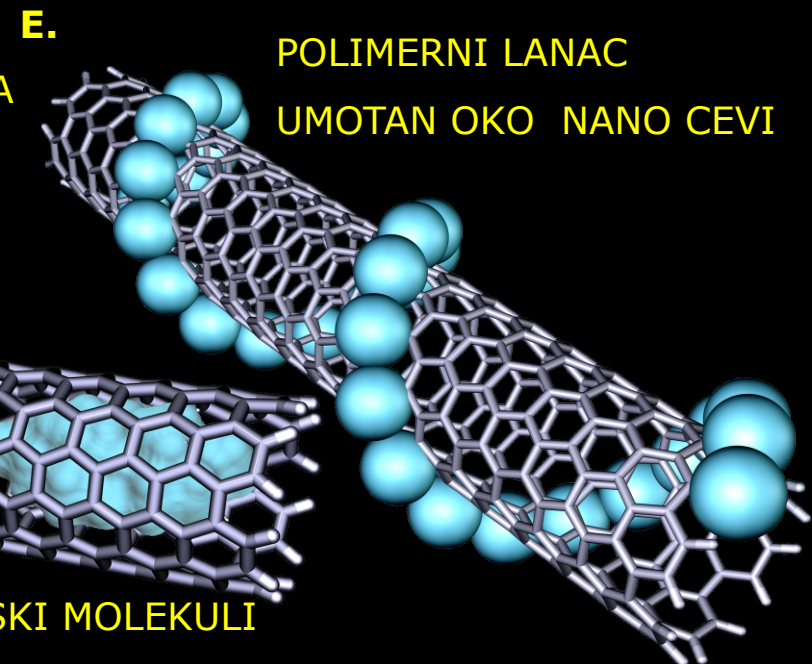
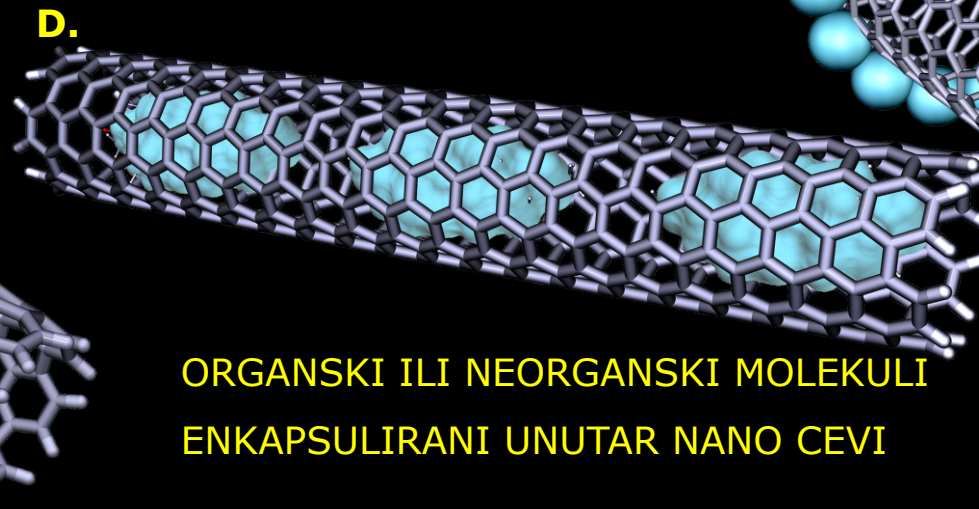
KOVALENTNA FUNKCIONALIZACIJA

**FUNKCIONALIZACIJA
NANO CEVI**

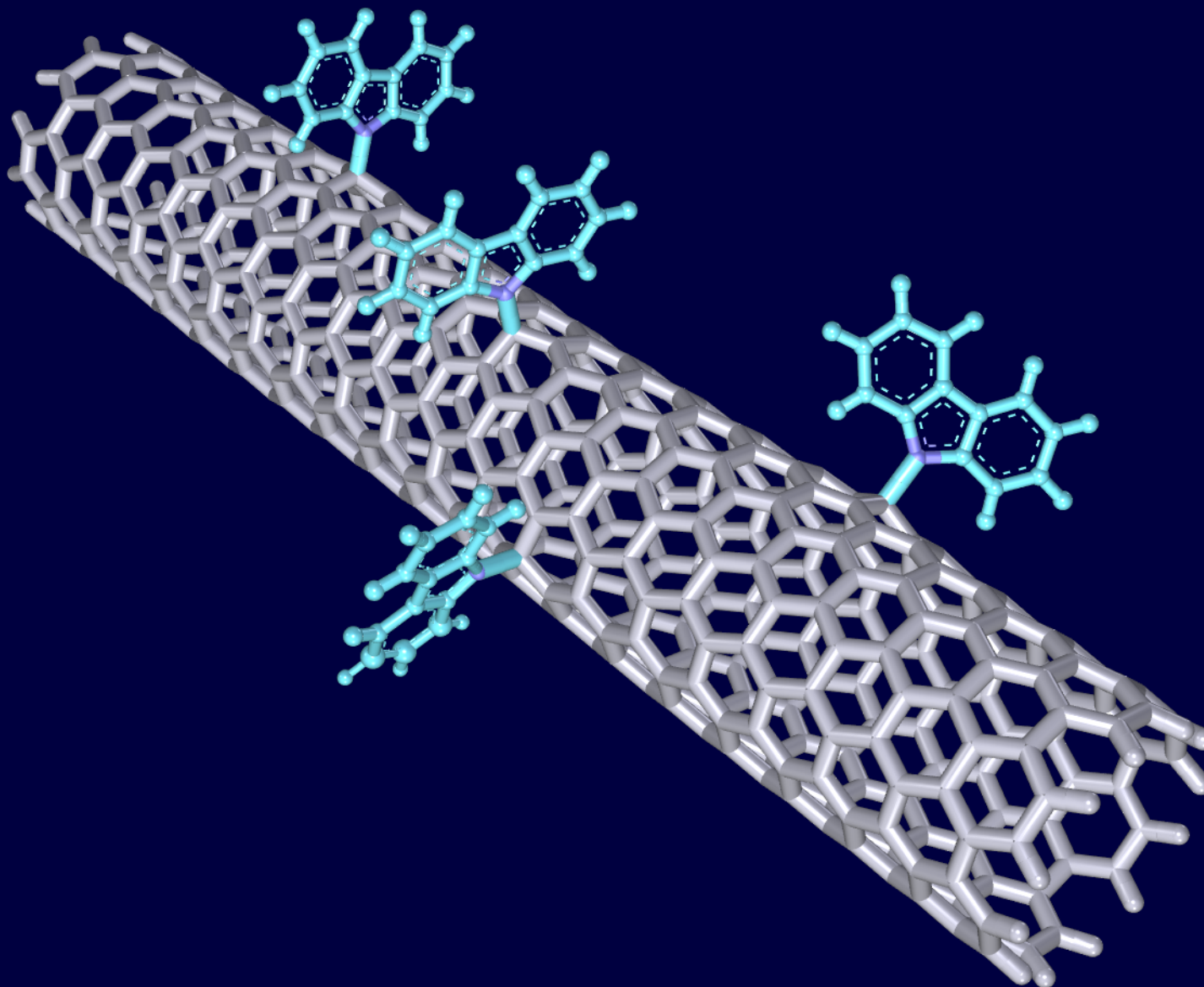

NE-KOVALENTNA FUNKCIONALIZACIJA

PRIMER KOVALENTNE FUNKCIONALIZACIJE NANO CEVI: MOLEKULI SU KOVALNENTNO VEZANI
ZA SPOLJAŠNJI ZID

PRIMER NE-KOVALENTNE FUNKCIONALIZACIJE NANO CEVI: AROMATIČNI PRSTENOVİ MOLEKULA SU π - π INTERAKCIJAMA VEZANI ZA SPOLJAŠNJI ZID (TAKOĐE SASTAVLJEN OD AROMATIČNIH PRSTENOVA)

